

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL
OKURYAZARLIK, FİNANSAL TUTUM VE
DAVRANIŞ DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK
BİR ARAŞTIRMA KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
ÖRNEĞİ**

**2020
YÜKSEK LİSANS
İŞLETME ANABİLİM DALI**

Melek ÖREN BAYINDIRLI

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Neşe YILDIZ**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK, FİNANSAL
TUTUM VE DAVRANIŞ DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR
ARAŞTIRMA**

Melek ÖREN BAYINDIRLI

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalında

Yüksek Lisans

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Haziran 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	9
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	11
ARCHIVE RECORD INFORMATION	12
KISALTMALAR	13
ARAŞTIRMANIN KONUSU	14
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	14
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	15
ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ.....	16
EVREN ve ÖRNEKLEM.....	17
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR	19
1. BİRİNCİ BÖLÜM	20
1.1. Finansal Okurazarlık.....	20
1.1.1. Finansal Okuryazarlığın Tanımı ve Kapsamı.....	20
1.1.2. Finansal Okuryazarlığın Özellikleri	24
1.1.3. Finansal Okuryazarlığın Makro ve Mikro Düzeyde Etkileri.....	25
1.1.4. Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesi	28
1.2. Finansal Eğitim	29
1.2.1. Finansal Eğitim Tanımı ve Kapsamı.....	29
1.2.2. Finansal Eğitimin İşlevi ve Amacı.....	33
1.2.3. Finansal Eğitim Programları.....	36
1.2.4. Finansal Eğitimin Yararları	36
1.2.4.1. Bireysel Refaha Katkısı	37

1.2.4.2. Finansal Piyasalara Katkısı.....	37
1.2.4.3. Toplumsal Refaha Katkısı.....	37
1.2.5. Türkiyede ve Dünyada Finansal Eğitim Faaliyetleri	38
1.3. Finansal Tutum ve Davranış	40
1.3.1. Finansal Tutum.....	40
1.3.2. Finansal Davranış	41
2. İKİNCİ BÖLÜM.....	43
2.1 Bulgular ve Yorum.....	43
2.1.1. Katılımcıların Betimsel Bulguları	43
2.1.2. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Düzeyine Yönelik Bulgular	45
2.1.2.1. Temel Para Bilgisini Ölçmeye Yönelik Soruların Analizi	48
2.1.2.2. Gelir Kaynaklarına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Sorular	51
2.1.2.3. Para Yönetimini Ölçmeye Yönelik Sorular	54
2.1.2.4. Öğrencilerin Tasarruf ve Yatırım Kararlarına Yönelik Sorular ..	56
2.1.2.5. Harcama ve Borçlanmaya Yönelik Sorular.....	61
2.1.3. Öğrencilerin Finansal Davranış Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bulgular	65
2.1.3.1. Öğrencilerin Finansal Davranış Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Bilgiler	71
2.1.4. Öğrencilerin Finansal Tutumlarına İlişkin Bilgiler	73
2.1.4.1. Öğrencilerin Finansal Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular	73
2.1.5. Öğrencilerin Finansal Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Bulgular	75
2.1.6. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık, Finansal Davranış ve Finansal Tutum Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki	76
2.1.7. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Davranış Ortalamalarına İlişkin Bilgiler	77
2.1.8. Hipotezlerin Testi.....	81
2.1.8.1. Finansal Okuryazarlık Düzeyine Yönelik Hipotez Testi Sonuçları	81
2.1.8.2. Finansal Davranış Düzeyine Yönelik Hipotez Testi Sonuçları	82
2.1.8.3. Finansal Tutum Düzeyine Yönelik Hipotez Testi Sonuçları	83

SONUÇ	85
KAYNAKÇA.....	90
TABLolar LİSTESİ	93
ŞEKİLLER LİSTESİ	96
EKLER	97
ÖZGEÇMİŞ	107

TEZ ONAY SAYFASI

Melek ÖREN BAYINDIRLI tarafından hazırlanan “ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK, FİNANSAL TUTUM VE DAVRANIŞ DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA KARABÜK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Neşe YILDIZ

.....

Tez Danışmanı, Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan :

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

Savunma sınavı tarihi

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Melek ÖREN BAYINDIRLI

İmza :

ÖNSÖZ

“Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Davranış Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Karabük Üniversitesi Örneği” isimli tez çalışmamın hazırlanmasında yardımlarını ve pozitif enerjisini esirgemeyen danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Neşe YILDIZ’a ve eğitim hayatım boyunca bana katkı sağlayan değerli hocalarıma teşekkür ederim. Beni tüm emekleri ile bugünlere getiren anne ve babama; çalışmamı tamamlamam konusunda verdiği destekten dolayı sevgili eşim Çağrı BAYINDIRLI’ya şükranlarımı sunarım.

ÖZ

Günümüz dünyasında kişilerin finansal kararları tüm hayatlarını etkileyen sonuçlar doğurmaktadır. Modern zamanla birlikte finansal enstrümanların çeşitlenmesi, pazar riskinin artması, finansal hizmetlerin fırsat maliyetlerinin giderek yükselmesi, bireylerin bilinçli ve doğru kararlar vermesini gerektirmektedir. Ekonomik koşulların zorlaşmasıyla birlikte kısa vadede riskten kaçınmak, uzun vadede getiri sağlamak bireyleri tedirgin etmektedir.

Finansal okuryazarlık, en basit finansal işlemde en büyük yatırım kararlarına kadar tüm süreçler için belirleyicidir. Finansal okuryazarlık, finansal eğitim ile başlar. Bireylerin finansal okuryazarlığı ülkenin sürdürülebilir ekonomisi için oldukça önemlidir. Finansal okuryazarlık finansal bilginin uygulanması, tutuma dönüşmesi ve davranış alışkanlığının oluşma sürecidir.

Yapılan bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranış düzeylerinin ölçülmesidir. Karabük Üniversitesinde öğrenim gören 500 öğrenci üzerinde uygulanan bu çalışmada hem finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranış düzeyleri belirlenmiş hem de birbirinden farklı sosyo-ekonomik, demografik ve tanımlayıcı özellikler bakımından incelenmiştir.

Yapılan çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık oranı %52,68 olarak tespit edilmiştir, dolayısıyla finansal okuryazarlık düzeylerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık puan ortalamalarını cinsiyetlerine göre incelediğimizde; erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık puan ortalamasının kadın öğrencilerinden yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile finansal davranış puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadın öğrencilerin finansal davranış puan ortalaması erkek öğrencilerden daha yüksektir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi orta seviyede tespit edilmiş olup finansal davranışlarının ve finansal tutumlarının gelişebilmesi için finansal eğitime ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Finansal okuryazarlık, finansal eğitim, finansal tutum, finansal davranış

ABSTRACT

In today's world, people's financial decisions have consequences that affect their entire lives. With modern times, the diversification of financial instruments, the increase of market risk, the increase in the cost of financial services, requires from individuals to make informed decisions.

Avoiding risk in a short time and earning in a long time as economic conditions become difficult makes individuals nervous. Financial literacy from the simplest financial transaction to the largest investment decisions is determinant for all processes. Financial literacy begins with financial education. The financial literacy of individuals is quite important for the sustainable economy of the country. Financial literacy is the process of the application of financial knowledge, its transformation into attitude, and the formation of a habit of behaviour.

The aim of this study is to measure the financial literacy, financial attitude and behavior levels of university students. In this research applied on 500 students studying at Karabük University, both financial literacy, financial attitude and behavior levels were determined and examined in terms of different socio-economic, demographic and descriptive features.

In the research conducted, the financial literacy rate of students was determined as 52.68%, therefore, the financial literacy levels were found to be medium level. When we examine the financial literacy score averages of the students participating in the research according to their gender; It is seen that the financial literacy score average of male students is higher than female students.

A significant relationship was found between the gender of the students participating in the study and their financial behavior score averages. Female students' financial behavior score is higher than male students.

The financial literacy level of the students participating in the research has been determined at a medium level and financial education is needed to improve their financial behavior and financial attitudes.

Keywords: Financial literacy, financial education, financial attitudes, financial behaviour

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Davranış Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Karabük Üniversitesi Örneği
Tezin Yazarı	Melek ÖREN BAYINDIRLI
Tezin Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Neşe YILDIZ
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	Haziran/2020
Tezin Alanı	İşletme
Tezin Yeri	KBU/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	107
Anahtar Kelimeler	Finansal okuryazarlık, finansal eğitim, finansal tutum, finansal davranış

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	A Study To Determine The Level Of Financial Literacy, Financial Attitude And Behavior Of University students: The Case Of Karabuk University
Author of the Thesis	Melek ÖREN BAYINDIRLI
Advisor of the Thesis	Assist. Prof. Neşe YILDIZ
Status of the Thesis	Master Degree
Date of the Thesis	June/2020
Field of the Thesis	Business Administration
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	107
Keywords	Financial literacy, financial education, financial attitudes, financial behaviour

KISALTMALAR

ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
BDDK:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BES :	Bireysel Emeklilik Sistemi
BİST:	Borsa İstanbul
BKM :	Bankalararası Kart Merkezi
BM:	Birleşmiş Milletler
DPT:	Devlet Planlama Teşkilatı
FODER:	Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği
KDV:	Katma Değer Vergisi
KOBİ:	Küçük Orta Büyüklükteki İşletmeler
KMH:	Kredili Mevduat Hesabı
SPK:	Serbest Piyasa Kurulu
OECD:	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
PACFL:	Finansal Okuryazarlık Üzerine Başkanlık Danışma Konseyi (The Presidents Advisory Council on Financial Literacy)
PISA:	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student Assessment)
TBB:	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB:	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araőtirmamızın konusu Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranış düzeylerini belirlemektir.

ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ

Bu çalışmanın amacı, Karabük Üniversitesi'nin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi lisans düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin finansal okuryazarlık, finansal davranış ve finansal tutumları ile sosyo-ekonomik, demografik ve tanımlayıcı özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

Bireylerin temel finansal bilgiye sahip olup kendi bütçelerini yapabilmesi, ailelerinin ekonomilerine katkıda bulunabilmesi, doğru finansal davranış ve finansal tutumları oluşturabilmesi ve böylece ülke ekonomisine katkı sağlaması beklenmektedir.

Kişiler elde ettikleri gelirlerini belirli bir plan dâhilinde harcarlar ve gelecekleri için tasarrufta bulunabilirler ya da tümünü harcayabilirler. Gelirlerini kazandıkları gibi harcayan bireyler oluşacak ekstra durumlarda borçlanma yoluna gideceklerdir. Tasarruf yapan bireyler ise hem kendilerini güvence altına alacaklar hem de oluşması muhtemel sıkıntılar için hazırlıklı olacaklardır.

Finansal okuryazarlığın olmayıőı, sağlıklı finansal tutumun geliőmemesi ve bunun sonucunda finansal davranışın uygulanamaması gereksiz borçlanmalara, tasarrufun yapılamamasına neden olacaktır. Oluşan bu mali sorunların büyümesi toplumda krize ve yoksulluğa sebep olacaktır.

Gençlerin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranışları ilk olarak aile ortamında oluőup sosyal çevrelerinde geliőmektedir. Bu çalışma ile öğrencilerin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranış düzeylerinin belirlenmesi, bu iki kavram arasındaki ilişkinin incelenmesi, bununla birlikte sosyo-ekonomik açıdan farklı olan öğrencilerin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranış durumlarının araştırma sonucu elde edilecek olan bulgular yardımıyla yorumlanması yapılmıştır.

Geleceğin yetişkin bireyleri olacak üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranışlarının yüksek olması arzulanmaktadır. Bu

çalışma gençlere finansal okuryazarlık konularında, finansal tutum ve davranışları hakkında farkındalık oluşturacak ve şu hususlarda katkı sağlayacaktır;

- Gençlerinde ellerindeki para hakkında bilgi sahibi olması; faiz, kredi, borçlanma, tasarruf gibi kavramları düşündümesi. Böylelikle sahip oldukları paranın kullanım verimliliğini artırma.
- Öğrencilik hayatında iken henüz bir gelire sahip olmayan öğrencilerin, okul bittikten sonra oluşacak kazançlarına yön vermelerine dair fikir sahibi olmaları.
- Gençlerin kendilerini finansal sistemin bir parçası olarak görmeleri ve finansal sistemdeki risklerden kaçınıp, fırsatlardan da faydalanmalarına dair farkındalık oluşturma.
- Toplumunu oluşturan bireylerin finansal okuryazarlık seviyelerinin, finansal tutumları ve sergiledikleri finansal davranışlarının ülke ekonomilerine katkılarını farketmelerini.
- Nihayetinde, yapılan çalışmanın gençler üzerinde finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranış konularında farkındalık oluşturup kamuoyunda yapılan çalışmalara teşvik niteliğinde bir etki yapması beklenmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan anket yöntemi uygulanmıştır. Öğrencilerin finansal okuryazarlık, finansal davranış ve tutumları sosyo-ekonomik, demografik ve tanımlayıcı özellikleri bakımından incelemeye yönelik olarak dört bölümden oluşan bir veri toplama aracı kullanılmıştır.

Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini ölçmek için Mandel (2008), Lusardi ve Mitchel (2006), Fernandes ve diğerleri (2013), Rooij ve diğerleri (2011) tarafından geliştirilen çalışmalarda kullanılan soru formlarından yararlanılarak oluşturulan finansal okuryazarlık soru formu kullanılmıştır.

Finansal davranışın ölçümünde Atkinson, Messy (2012), Keown (2011), Hilgert vd., (2003), Cude, vd., (2006), AGFLF (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmalardan yararlanılarak oluşturulan “Finansal Davranış Ölçeği” uygulanmıştır. Finansal tutumun ölçümünde ise AGFLF (2007) tarafından yapılan çalışmalardan yararlanılarak oluşturulan “Finansal Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ

Bu araştırmamızın amacı doğrultusunda araştırma hipotezleri aşağıda sıralanmıştır:

H1: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyi düşüktür.

H2: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

H2a: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H2b: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H2c: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, annenin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H2d: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, babanın öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H2e: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, aylık toplam aile gelir miktarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H2f: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3: Üniversite öğrencilerinin finansal davranış düzeyleri deografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

H3a: Üniversite öğrencilerinin finansal davranışları, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3b: Üniversite öğrencilerinin finansal davranışları, öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3c: Üniversite öğrencilerinin finansal davranışları, annenin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3d: Üniversite öğrencilerinin finansal davranışları, babanın öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3e: Üniversite öğrencilerinin finansal davranışları, aylık toplam aile gelir miktarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3f: Üniversite öğrencilerinin finansal davranışları, öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H4: Üniversite öğrencilerinin finansal tutumları demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

H4a: Üniversite öğrencilerinin finansal tutumları, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H4b: Üniversite öğrencilerinin finansal tutumları, öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir fark göstermektedir.

H4c: Üniversite öğrencilerinin finansal tutumları, annenin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H4d: Üniversite öğrencilerinin finansal tutumları, babanın öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H4e: Üniversite öğrencilerinin finansal tutumları, aylık toplam aile gelir miktarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H4f: Üniversite öğrencilerinin finansal tutumları, öğrenim gördükleri bölüme göre bir farklılık göstermektedir.

EVREN ve ÖRNEKLEM

Çalışmamızın araştırma alanı Karabük Üniversitesi'nin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde yer almakta olan lisans düzeyindeki bölümlerde (İşletme, İktisat, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Uluslararası İlişkiler, Sosyal Hizmet, Yönetim Bilişim Sistemleri) öğrenim görmekte olan öğrencileri alınmıştır.

Bu öğrencilerin seçilme nedenleri; ülkenin farklı bölgelerinden gelen, sosyo-ekonomik ve demografik açıdan farklı özelliklere sahip öğrencilerin olması, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ait bölümlerde okuyan öğrenciler seçilerek, bu öğrencilerin almış oldukları finans, muhasebe ve iktisat derslerinin de öğrencilerin finansal davranış ve finansal tutum düzeylerine olan etkisinin araştırılmak istenmesidir.

Bu çalışmada; verilerin analizi ve yorumlanmasında SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 24.0 paket programını kullanılmıştır. Araştırmada, veriler toplandıktan sonra bilgisayar ortamına aktarılarak istatistik programı vasıtası ile verilerin analizi yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler, sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma ile hesaplanmıştır. Gelişi güzel örnekleme kullanılmıştır.

Finansal okuryazarlığın, finansal davranış ve tutumun cinsiyet değişkenine göre karşılaştırmasında bağımsız iki örneklem t testi (independent samples t test); sınıf, bölüm, anne – babanın öğrenim düzeyi, aldıkları dersler ve gelir durumu değişkenlerine göre karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) testi uygulanmıştır. ANOVA testinde gruplar arasında anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi iki grup arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey post hoc testinden yararlanılmıştır. Değişkenlerin ilişki düzeyi hesaplanırken $r \times r$ sayıda tablolarda Contingency Coefficient, $r \times c$ sayıda tablolarda Cramer's V değeri incelenmiştir (Gamgam ve Altunkaynak, 2008: 34). Değerler 0-1 arasında değişmekte olup, tıpkı korelasyon katsayısının büyüklüğünün yorumlanmasında olduğu gibi, 0-30 arası değerler zayıf, 31-60 arası değerler orta, 61-100 arası değerler ise güçlü bir ilişkinin varlığını göstermektedir (Özbay, 2009). Verilerin analizinde anlamlılık düzeyi 0,5 olarak alınmıştır.

Araştırmaya alınacak toplam öğrencilerin belirlenmesinde aşağıdaki örneklem büyüklüğü formülünden yararlanılmıştır;

N: Hedef kitledeki birey sayısı (Ana Kütle, Evren)

n: Örneklem alınacak birey sayısı (Uygulanması gereken anket sayısı)

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q: İncelenen olayın görülmeysi sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t: Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik

d: Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen \pm örneklem hatasıdır

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2 \cdot (N - 1) + t^2 \cdot p \cdot q}$$

Buradan hareketle örnekleme hata payını ± 10 olarak değerlendirdiğimizde ana kütle, Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde okuyan öğrencileridir. Buradan hareketle değerleri formülde yerine koyduğumuzda en az 550 öğrenciye anket yapılması gerekmekte olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada ise 550 öğrenciye anket uygulanmıştır. Dağıtılan 550 anketten işlevsiz olanlar ayıklandığında 500 anket kalmıştır.

Araştırmanın örneklem hacminin belirlenmesinde Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrenci işlerinden alınan ve bölümlere göre öğrenim gören öğrenci sayılarından yararlanılmıştır.

KAPSAM ve SINIRLILIKLAR

Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Davranış Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Karabük Üniversitesi Örneği çalışmamızda çeşitli sınırlılıklar mevcuttur. Söz edilen sınırlılıklar şu şekilde sıralanabilir:

- Araştırmanın evreni kapsadığı alan bakımından Karabük Üniversitesinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerini içine alır ve böylece sınırlandırır.
- Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranış bakımından ele alınmış diğer hususlar dışında tutulmuştur.
- Araştırmaya katılan gençlerde isteksizlik ve boş vermişlik ile karşılaşmış, hatalı geri bildirimler örneklem kümesinden çıkarılmış ve 500 anket değerlendirilmeye alınmıştır.
- Anket formunun ne kadar sağlıklı doldurulduğu bilenememektedir.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Finansal Okuryazarlık

Finansal Okuryazarlık, temel düzey finansal bilgiyle doğru kararlar almayı sağlayacak tutumların finansal davranışa dönüşme sürecini içeren bir alandır. Finansal okuryazarlık kişinin gündelik hayatında karşısına çıkan temel finansal sorunlardan, nispeten daha karmaşık kredi ve yatırım kararlarına kadar geniş bir alanda verimliliği sağlar. Finansal okuryazarlık, bireylerin kendi refah düzeylerini arttırmasının yanı sıra finansal piyasalarda daha bilinçli kişilerin bulunması sayesinde toplumsal refaha da olumlu yönde katkı sağlar.

Finansal Okuryazarlık ile alakalı bu bölümde; finansal okuryazarlık kavramının yapılmış çalışmalarda ortaya çıkan tanımlamaları, finansal okuryazarlığın alt bileşenlerini oluşturan başlıklar ve yakından ilişkili olduğu diğer kavramlar ile özellikleri, oldukça esnek ve geniş bir kavram olan finansal okuryazarlığın makro ve mikro düzeyde etkileri ve finansal okuryazarlığın geliştirilmesi ele alınacaktır.

1.1.1. Finansal Okuryazarlığın Tanımı ve Kapsamı

Son birkaç sene içinde çokça karşılaştığımız finansal okuryazarlık genel olarak, kişinin temel düzey finansal bilgisini, bu bilgilerini finansal karar aşamasında doğru ve etkin kullanabilme becericisini ifade etmektedir. Finansal okuryazarlık hakkında yapılmış çok sayıda çalışmalara ve kavramın literatürde yaygın olarak kullanılmasına rağmen genel kabul görmüş bir tanımlama bulunmamaktadır. Akademik çalışmalarda ve konu ile alakalı önemli faaliyetler yapan kurumların tanımlamalarındaki finansal okuryazarlık yaygın olarak şu şekildedir;

Finansal okuryazarlık konusunda akademik çalışmalar kapsamında en fazla kabul gören tanımlamayı Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD, 2011) yapmış ve bu kavramı “Toplumunu oluşturan şahısların iktisadi olarak hayata iştirakını sağlamak, toplum ve bireyin finansal anlamda yaşam kalitesini yükseltmek ve bireylere muhtelif finansal konularda doğru ve etkili kararlar verebilme becerisi kazandırmak maksadıyla finansal kavramlar ve risklerle ilgili bilinçlenmeleri ve edindikleri bilgiyi gündelik yaşantılarına uygulama becerisi için sahip oldukları motivasyon ve kendilerine duydukları güven” olarak ifade etmiştir.

Tan ve Karakulle'ye göre finansal okuryazarlık, bireylerin günlük yaşamda hayatlarını devam ettirebilmelerini sağlayan sahip oldukları gelirler ile giderlerinin dengeli bir şekilde ilerlemesine katkı sağlayan kaynaklarının kullanımı ile ilgili olarak finansal konularda bilgi, beceri, tutum ve davranışlara sahip olma derecesidir (2018:461-477).

Karaağaç'a göre bireylerin bütçelerini doğru ve sağlam bir şekilde yönetebilme yetkinliğine sahip olabilmek amacıyla gelirlerini ve birikimlerini akıllıca değerlendirme yeteneğine sahip olabilmesidir (2015: 5).

Satoğlu'na göre finansal okuryazarlık, bir şahsın maddi konularda seçeceği finansal araçlarda ölçülü hareket ederek yapacağı yatırımlara doğru yön vermesi için gerekli olan bilgi ve beceri seviyesine sahip olmak olarak adlandırılabilir (2014: 10).

Lusardi'ye göre toplum hayatı içinde şahıslar; finansal kavramları temel seviyede de olsa tanımalı, kolay ekonomik hesaplamaları yapabilmeli, ellerindeki parayı sahip oldukları bütçe ve gelir-gider dengesini gözeterek idare edebilmelidir. Bu özellikle toplumdaki kadınlar ve eğitim seviyesi düşük olan kitle açısından çok önemlidir. Finansal okuryazarlık şahısların bireysel emeklilik planları, sermaye piyasalarına katılım göstermesi gibi finansal konularda vereceği kararlarda oldukça etkilidir (2008: 1).

Lusardi'ye göre, finansal okuryazarlık, temel ve gelişmiş diye ikiye ayrılır.

Temel finansal okuryazarlık faiz oranları üzerine yorumda bulunabilme, enflasyon tesirlerini kavrayabilme, risk kavramını ve çeşitliliğini kavrayabilme ve yorum yapabilme seviyesi olarak lanse edilir. Gelişmiş finansal okuryazarlık ise hisse senedi piyasası, bono fiyatları, faiz oranları fonlar ile alakalı hesap ve işlem yapabilme üzerinden ele alınır (2008: 2-7).

Akhan' ın değerlendirmesi şu şekildedir: "Finansal okuryazarlığı; ekonomi kaynaklı problemleri, alternatifleri, fiyatları ve yararlarını tanımlama, işyerindeki teşvikleri analiz etme, yerel politikadaki değişimlerin sonuçlarını değerlendirme, ekonomik kanıtlar toplama, organize etme ve ölçebilme yeteneğidir (2013: 4).

OECD, finansal okuryazarlığı süreç dâhilinde tanımlamış, bilgi artışı ve davranış tecrübesi ile zaman içerisinde bireyde oluşacak, edinilecek bir kavram olarak belirtmiştir.

Literatürde yaygın olarak bulunan finansal okuryazarlık tanımlamaların ortak özelliklerini tespit edecek olursak karşımıza şöyle bir tanımlama çıkar: “İnsanların finansal güvenlik ve refahlarının temin edilmesi adına ihtiyaç duyulan finansal bilgi, beceri ve davranışların tamamıdır.”

Remund finansal okuryazarlıkla ilgili tanımların birçoğunda beş unsurun yer aldığını ifade etmektedir. Bu unsurlar şunlardır:

- 1- Finansal kavramlardan haberdar olmak
- 2- Bu kavramlar bağlamında iletişim becerisi edinmek
- 3- Kendi finansal durumunu yönetme yeteneği
- 4- Her duruma elverişli kararlar alabilme kabiliyeti
- 5- İlerleyen zamanlardaki finansal gereksinimler için etkili bir biçimde planlama yapmadır. (2010: 279)

Bu beş unsurun literatür çerçevesinde açıklamaları aşağıda yer almaktadır.

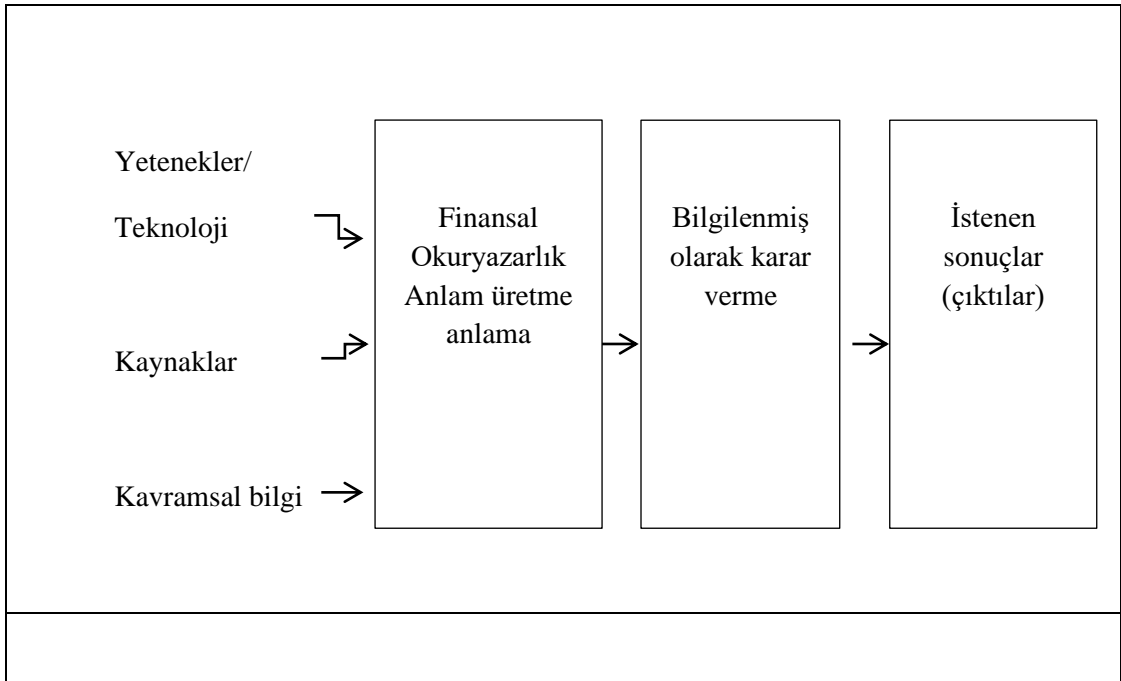
Finansal kavramlardan haberdar olmak: Bilgi, finansal okuryazarlıkla ilgili tanımlamalarda en sık kullanılan ögedir. Araştırmacılar, şahısların finansal anlamda yaşam kalitesini artırma hususunda bilginin ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır

Finansal kavramlarla ilgili iletişim yeteneği: Şahısların finansal konuları kavrayabilmeleri adına gereken beceriyi eğitim ve rehberlik aracılığıyla almalarıdır (Temizel, 2010: 7).

Kişisel finans yönetimi becerisi: Finansal okuryazarlık tanımlanırken genellikle kişisel finans yönetimi becerisi ele alınır. Finansal okuryazarlık şahısların sahip oldukları parayla alakalı temel vazifelerini gerçekleştirme yeteneğini gösterir (Emmons, 2005: 335).

Uygun finansal kararlar verme becerisi: Bu beceri, sahip olunan bilginin karar aşamasında kullanımını, bilginin gündelik hayata adaptasyonunu ifade eder (Fox, Bartholomae ve Lee, 2005: 195).

Gelecekteki finansal ihtiyaçlar için etkili bir şekilde planlama yapma: Tüm araştırmacılar, finansal okuryazarlık tanımlanırken finansal planlama ögesinin kullanılmasının gerekliliği hususunda ortak kanaate varmıştır (Koenig, 2007: 44) Finansal okuryazarlığın kapsamı, kısa vadeli finansal planlamadan çok uzun vadeli finansal planlamayı içerir (Remund, 2010: 281).

Şekil 1. Anlam Üretme Süreci

Kaynak: Finansal okuryazarlık (Bayram, 2010: 25).

Şekil 1’de açıkça görülmektedir ki, finansal okuryazarlık, hedeflenen neticeye erişmeyi sağlar. Bu süre zarfında finansal kaynaklardan faydalanma, teknolojiyi kullanma ve finansal bilgi, finansal hizmet ve ürünlere nüfuz edip onları kavrama ve böylece etkili kararlar alabilme konusunda büyük fayda sağlar.

Finansal okuryazarlık esnek ve çok geniş bir içerikte ele alınmaktadır. Bireyin yaptığı finansal seçimlerinden ülkenin finansal istikrarına dek uzanan sürecin tamamı finansal okuryazarlığın kapsamına girmektedir. Finansal okuryazarlık, bir kişinin ne kadar kazandığını, ne kadarlık bölümünü harcadığını ve sonucunda ne kadar borçlu

olduğunu tanımlaması, yorumlaması ve değerlendirmesinde finansal bir yol haritası oluşturmasını sağlar. Bylelikle ekonomik açıdan oluşan bireysel ülke ekonomisine de olumlu olarak katkı sağlar.

1.1.2. Finansal Okuryazarlığın zellikleri

Gökmen'e göre finansal eğitim, insanların finansal okuryazarlık konusunda daha aktif bir şekilde yer alabilmeleri için çok önemlidir. Finansal okuryazarlık bilgisine sahip olmak, finansal kaynakları daha efektif şekilde yönetebilmeyi sağlar. Bu da kaynakların yönetimi konusunda daha bilinçli hareket etmeyi ve geleceği düşünerek gündelik yaşamdan kaynaklı finansal risklere karşı daha temkinli yaklaşmayı sağlar, dolayısıyla risklerden etkilenme seviyesini de aza indirger. Elindeki parayı doğru şekilde yönetmeyi bilen, finansal sistemlerdeki karmaşıklıklara yanıt verebilen, bütçe planlaması yapabilen ve strateji oluşturabilen, aynı zamanda etkin kararlar verebilen bir duruş sergileyecek olan bireyler, finansal okuryazarlık oranının artmasında önemli rol oynayacaktır. Artan bu oran aynı zamanda ülkenin ekonomisine de ciddi bir katkı sağlayacaktır. Finansal okuryazarlık oranının yüksek olduğu ülkeler, finansal sistemlerin doğru bir şekilde işlediği ülkelerdir (2012: 24).

Finansal okuryazar olan bireyler literatüre göre aşağıdaki gibi birtakım ortak özelliklere sahiptir (Hilgert ve Hogarth, 2002: 48).

1. Finansal okuryazar eğitimi ve bilinçlidir; varlık yönetimi, para, yatırım, bankacılık, sigorta, vergi, kredi vb. hususlarda bilgi sahibidir.
2. Finansal okuryazar varlık yönetimi ve parayla ilgili ana kavramları algılar.
3. Finansal okuryazar bilgiyi kavrar ve kavradığı bilgi vasıtasıyla plan yapar, aldığı kararları uygular.

Finansal eğitim yalnızca finansal bilgini bireye kazandırılma süreci değildir. Bireyin o bilgiyi uygulamasını ve bir tutum haline dönüştürmesini tamamlamasını kapsar. Finansal eğitim kişilere finansal bilgiyi tutum ve davranışa dönüştürerek finansal okuryazarlığı kazandırır. Bu kapsamda finansal okuryazarlık bireylere günlük bütçelerini yapmada, kısa ve uzun vadeli yatırım kararlarını oluşturmada, hedeflerini oluşturmada katkı sağlar.

Bir başka araştırmaya göre finansal okuryazar bireyler, aşağıda sıralanan davranış biçimlerini göstermeye diğer insanlara göre daha meyillidir.

1. Daha çok gelir sahibi olmak,
2. Daha çok tasarruf etmek,
3. Emeklilik için daha çok birikim yapmak,
4. Borçlarla ilgili süreçleri doğru Şekilde yönetmek,
5. Borç alırken mantıklı davranmak,
6. Finansal hedeflerle ilgili daha realist davranmak,
7. Sahip olduğu beceriler konusunda abarıdan kaçınmak,
8. Finans piyasalarında daha efektif davranmak,
9. Finansal anlamda özgüvenli olmak,
10. Gereksinimlere göre ürünleri seçerken daha dikkatli olmak,
11. Tüketiciler hakları konusunda bilgi sahibi olmak,
12. Finansal planlama ve bütçeleme yapmak

1.1.3. Finansal Okuryazarlığın Makro ve Mikro Düzeyde Etkileri

Karmaşık finansal sistem içerisinde bireylerin finansal ürün ve hizmetleri anlaması ve onların arasından daha rasyonel olanlarını tercih etmesi oldukça zordur. Bu noktada finansal okuryazarlık düzeyi oldukça önem arz etmektedir.

Gündelik hayatta neredeyse hemen hemen herkesin finansal piyasalarla doğrudan ya da dolaylı olarak ilişiği bulunmaktadır. Bankada sadece mevduat hesabı bulunan birey de, çeşitli yatırım araçları tasarruflarını değerlendiren birey de aynı finansal sistemin içinde hareket eder.

Finansal okuryazarlık oranı yüksek olduğu takdirde kişinin yaşam kalitesi yükselir, böylece aile bağları da güçlenir ve kişinin bu durumdan duyduğu mutluluk seviyesi artar.

Bireylerin aldığı finansal eğitimler ile finansal tüketicilerin mağduriyetinin önüne geçilir ve kanun yoluyla korunmaya alınmasıyla bireysel ferahta artış meydana gelir.

Finansal buhran zamanlarında ya da refah dönemlerinde ailelerin nasıl hareket edeceğini bilememeleri, aile fertlerinin karşı karşıya kaldıkları finansal sorunlar,

süregelen borçların varlığı ekstra gerilim ve olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Finansal okuryazarlık bu noktada ailenin huzuru ve devamlılığı için önemlidir.

Araştırma sonuçları gösteriyor ki finansal okuryazarlık oranı düşük olan kişiler finansal risk alma konusunda daha gözü kara ve borçlanma konusunda daha korkusuzdur. Bu kişiler daha az tasarruf yapmakta ve daha fazla tüketimde bulunmaktadır.

Finansal okuryazarlık bireyi ve aileleri zor süreçlere hazırlar ya da yaşanması muhtemel finansal sorunların öngörülmesine yardımcı olur. Kredi borçlanmaları hakkında verilecek eğitimler genç nüfusun daha bilinçli kredi kartı kullanmalarını, çalışan bireylerin yatırım masraflarını ve emeklilik planlarını etkin hale getirir. Finansal okuryazarlık dolandırıcılık vakıalarına karşı bireylerin dikkatini artırır ve yaşanacak kayıpları önler.

Aileyi oluşturan bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin artırılması orta ve uzun vadede hem kişisel refahın hem de finansal piyasaların işleyişinin olumlu yönde ilerletilmesi demektir. Zira bireylerin refah düzeyi ve aile ekonomisinin yanı sıra finansal okuryazarlığın makro ölçekte topluma ve piyasalara dönük etkileri de mevcuttur.

Finansal okuryazarlık yalnızca bireysel değil toplumsal kazanım bakımından da önemlidir. Finansal ürünlerin karmaşık yapısı arttığı zaman insanların finansal güvenliği de bu durumdan etkilenir. Bireylerin finansal geleceği tehlikeye girerse, bu duruma bağlı olarak finansal piyasalarda akılcı olmaktan uzak bireysel tutumlar sergileyerek piyasanın dengesi için de tehlikeli bir durum oluşturabilirler (Mandell, 2006: 1).

Gerek finansal, gerek sosyal, gerekse ekonomik açıdan değişik çevrelerde yetişmiş olan insanların daha fazla sorumluluk alması, ilerleyen zamanlardaki finansal yaşam kaliteleri ve riskli durumlardan uzak durabilmeleri adına önemlidir (Russia's G20 ve OECD, 2013). Çünkü günümüzde özellikle gelişmiş ülkelerde yaşam süresinin uzaması, daha nitelikli bir yaşamın mümkün hâle gelmesi gibi sebepler insanları spesifik olarak sağlıkla ilgili konularda daha sorumluluk sahibi davranmaya yöneltmiştir. Buna ek olarak eğitim giderlerinin artması da aileleri çocuklarının eğitimi için daha planlı davranmaya ve bu yönde yatırım yapmaya sevk etmiştir. Bu durumlar

gelişmekte olan ülkelerde de yavaş yavaş yaygınlaşmaktadır (PISA, 2012). Diğer bir deyişle insanların hayatla ilgili beklentileri gittikçe arttığı için yukarıda saydığımız sebepler haricinde doğal afet, ölüm, sakatlanma gibi öngörülemeyen hadiselerle karşı kendilerini garantiye alma eğilimleri ve sorumlulukları da artmıştır.

Finansal okuryazarlık oranı azaldığında finans sektörünün hacmi daralır ve bu reel sektörü de olumsuz etkiler. Ekonominin büyümesi azalır ve işsizlik artar. Finansal okuryazarlığa sahip olan tüketicilerde ise finansal hizmetlere karşı talep artar ve hem finansal sektörün hem de ekonominin büyümesi sağlanabilir (World Bank, 2009a: 3).

Finansal okuryazarlığın finans kurumları bazındaki etkilerinden biri de daha etkili, açık ve rekabetçi uygulamalardır. Eğitim seviyesi daha iyi olan bireyler kendi aldıkları kararlar vasıtasıyla piyasa denetimine dolaylı yoldan da olsa yardım ederler (OECD, 2009: 8).

Finans kuruluşlarından talep edilen bilgiyi ve finans piyasalarının şeffaflılığını artırmak suretiyle hukuki problemlerin ve şikâyetlerin azalmasını sağlamak da finansal okuryazarlık seviyesinin artmasının bir diğer etkisidir (Bayazıt Hayta, 2011: 263).

Bir ülkede finansal okuryazarlık gelişmişse; bu durum ekonomi alanında ve kamu yetkilileri tarafından uygulanan politikaların başarıya ulaşması, üretimin artması ve hizmet yelpazesinin genişlemesi, tasarrufun artması, dış ticaret, bireysel ve toplumsal anlamda yaşam kalitesinin yükselmesi gibi birçok hususu etkiler. Finans piyasasındaki pasiflik ve bilgisizlik ancak finansal okuryazarlık ile giderilebilir. Ekonomik krizler, istikrar sorunları, finansal araçların yelpazesinin artması gibi unsurların globalleşmenin de etkisiyle tüketicilerin mali konuda alacağı kararlar üzerinde bir karışıklığa sebebiyet vermesinin önüne geçmek de finansal okuryazarlık sayesinde olacaktır. Tüm bunların yanında finansal okuryazarlık bireyin parayı doğru şekilde yöneterek gelirini artırmasına ve ekonomik yönden toplumun yaşam kalitesinin yükselmesine katkı sağlar (Gökmen, 2012: 48-50).

Bu nedenle hem ülkemiz de hem de dünyanın birçok ülkesinde toplumsal refah ve finansal piyasaların işleyişine olumlu katkıları olacağı için finansal eğitime önem verilmeli ve finansal okuryazarlık seviyesi yükseltilmesi hedeflenmelidir.

1.1.4. Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesi

Reyes, bir ülkede yaşayan insanlara birikim yapma ve tasarruf gibi alışkanlıkların kazandırılmamış olmasının iflas, haciz gibi finans sektöründe kesinti yaratacak hadiselerin artmasına sebep olduğunu ve bu yüzden finansal okuryazarlığın oranının sadece şahıslar değil, ülke bazında da oldukça önemli bir problem olduğunu söyler (2006: 82).

Bayram'a göre bu durum göz önüne alınarak toplumdaki her cinsiyetten, her yaş grubundan bireye finansal okuryazarlık eğitimi verilmelidir. Ayrıca hem finans piyasaları her geçen gün daha kompleks bir duruma gelmeye başladığı hem de insanların yanlış finansal kararlar alması finans piyasalarını kötü yönde etkileyeceği için, finansal konularda alınacak kararlar noktasında bilinçlenmeye olan ihtiyaç artmaktadır. Eğitim kurumları ve sivil toplum kuruluşları finansal okuryazarlığı geliştirmede faydalanılabilecek unsurlardır. Ayrıca medya organları aracılığıyla bu konudaki bilgiler insanlara ulaştırılabilir (2010,15)

Finansal okuryazarlığın geliştirilmesinde elbette şahısların da sorumlulukları vardır. Gelişim ancak bu şekilde sağlanabilir. Bunun için sahip olunması gereken özelliklerden bazıları şunlardır: (Mason and Wilson,2000:6)

1. Kişisel finans anlamında matematiksel ve teknolojik yetilerini geliştirme
2. Para türlerinin kullanımını kavrama ve bunu pratikte gerçekleştirebilme
3. Finansal konudaki verilere ulaşabilme ve erişilen bu verileri sorgulamaya, yorumlamaya ve değerlendirmeye tabi tutabilme
4. Finansal konularda alınan kararların neticeleriyle alakalı tüketici hak ve sorumluluklarına hakim olma
5. Finansal gereksinimlerine göre çözüm üretmek için riskleri ve kazançları mukayese edebilme

Bireyin öz çabalarının yanı sıra belirli bir seviyenin oluşabilmesi için kamu kurumlarının ve özel sektörün de programlar düzenlemesi gerekmektedir. Hükümetlerin finansal okuryazarlık programlarını gündemlerine almaları toplumsal gelişimi hızlandıracaktır.

Finansal okuryazarlığın geliştirilmesi finansal eğitimden geçmektedir. Finansal eğitim sayesinde gelişecek finansal okuryazarlık ile bireyler finansal piyasalarda daha

bilinçli ve dikkatli hareket edecek ve sonuç olarak makro ölçekte de kazanımlar elde edilmiş olacaktır.

1.2. Finansal Eğitim

Finansal okuryazarlığın oluşması ve gelişmesi için her bireyin alması gereken finansal eğitim, bireylerin daha etkin kararlar alıp olası kayıpların önlenmesini ve refah seviyelerinin yükselmesini sağlar. Finansal eğitim ile bireye kazandırılan farkındalık finansal bilginin davranışa dönüşmesine yardımcı olur. Bu nedenle finansal eğitim herhangi bir tavsiye değil gereklilik niteliği taşır.

Bu bölümde: finansal eğitim tanımı ve kapsamı, finansal eğitimin işlevi ve amacı, finansal eğitim programları, finansal eğitim programlarında yer alması gereken konular alt başlıkları yer almaktadır.

1.2.1. Finansal Eğitim Tanımı ve Kapsamı

OECD' ye göre finansal eğitim, kişilerin finans kaynaklarını yönetme konusunda bilinçlendiği; risk ve fırsatları doğru şekilde değerlendirebildiği sürecin tamamını ifade eder (2005: 13)

Norman' a göre finansal eğitim, “Paranın ve nakit kullanımının önemini anlamak ya da bu konuyla ilgili malumat sahibi olmak” demektir. Bunu “Parayı mantıklı şekilde kullanmak” olarak özetlemek mümkündür. Finansal okuryazarlık, finansı anlama becerisidir. Daha özel olarak bakıldığında ise, “İnsanın kendi finans anlayışını baz alarak etkin ve bilinçli bir şekilde kararlar almasını sağlayan bilgi ve beceriler bütünü” olarak lanse edilebilir (2010:200).

TCMB'ye göre finansal eğitimin kapsamı oldukça geniştir. Konuyla ilgili bilinçlendirmenin artırılması, finansal erişimin gelişmesinin ve finansla ilgili meselelerde bilgi dağarcığı oluşumunun sağlanması; biriken bu bilgilerin insanların tüketim, yatırım ve tasarruf eylemlerinde bazı değişimler yaratması ve bu değişimlerin ülke ekonomisine ve toplumun yaşam kalitesine olan etkileri gibi durumların hepsi bu kapsama girmektedir (2011:79).

Finansal eğitim ile birey finansal kavram ve terimlere hâkim olduğundan finansal ürün ve hizmetlere dair daha bilinçli kararlar verecektir. Finansal okuryazarlığın daha farklı şekillerde de isimlendirildiği görülebilir.

Bunlar; ekonomik eğitim, yatırım eğitimi, finansal eğitim, tasarruf eğitimi, emeklilik eğitimi, kişisel finans çalışan eğitimi, tüketici eğitimi, işyeri finansal eğitimi, para yönetimi eğitimi, tüketici finansman koruma eğitimi, emeklilik eğitimi ve emeklilik tasarrufu eğitimidir.

Vitt'e göre bu eğitimler insanın yaşamı süresince yapacağı tercihlerde kendini geliştirebilmesi ve para yönetimi konuları özelinde düşünüp çıkarım yapabilme yetisini elde edebilmesi için verilen eğitimlerdir (2005:9).

Tüketicilerin karşılarında birçok finansal güvensizlik unsuru durmaktadır; işsizlik, varlıkların taksitli satışı ve sağlıkla ilgili problemler gibi. Bunun yanında devlet yönetimleri de kredi alımını teşvik etmek için çalışmaktadır. İleride doğabilecek muhtemel krizlerin önüne geçebilmek adına ev halkının bu politika üzerine vereceği mantıklı bir kararlar ile ilerlemesi önemlidir. Finansal konuda verilecek olan etkili bir eğitim ve sağlanacak bir farkındalık, insanların bu konudaki riskleri anlamalarını ve bireysel şartlara adapte edilmiş daha iyi kararlar almalarını sağlar; politik edimleri ve reformları kavramalarına yardım eder. Finansal eğitim aynı zamanda finans kurumlarının gerçekleştirdiği uygulamaların daha verimli, şeffaf ve rekabetçi olmasına katkı sağlar. Daha iyi eğitim demek, pazara dolaylı yoldan da olsa katkı sanmak demektir (OECD,2009:7-8).

Finansal eğitimde göz önüne alınması gereken durumları Jazayeri şu şekilde ifade etmektedir;

1. Finansal kavramları basite indirgemek: Finansal kavramlar ve ürünler genellikle karmaşıktır ve anlaması zordur. Bu sebeple, finansal eğitim dâhilinde bu kavramları programa katılan herkesin anlayabileceği düzeye indirgemek oldukça önemlidir.
2. Gruplar arasındaki farklılıkları dikkate alabilmek: Finansal eğitime farklı farklı birçok insan katılır: Kadınlar, erkekler, yaşlılar, gençler, farklı meslekten insanlar, eğitimliler, eğitimsizler... Bu değişik niteliklere sahip olan insanların ihtiyaçları ve algı seviyeleri de birbirinden farklı olabilir.

Bu yüzden programa katılan herkesi tek tip eğitime tabi tutmak eğitimin sonuçsuz kalmasına sebebiyet verebilir.

3. Kültürel unsurları dikkate almak: Kültürel farklılıklar finansal eğitimde problem oluşturabilir. Bu yüzden kültürel farklılıklar mutlaka dikkate alınmalıdır.
4. Kadınların söz konusu eğitimlere katılmalarına engel olan unsurları dikkate almak: Kadınlar ulaşım, çocuk, vakit, maddî yetersizlik, aile baskısı, toplum baskısı vb. sebeplerle finansal eğitime katılamayabilir. Bu yüzden kadınlara yönelik bir finansal eğitim programı hazırlarken bu faktörler büyük bir hassasiyetle göz önünde bulundurulmalıdır.
5. İnsanları bu eğitimlerin yararı hususunda ikna edebilmek: Çoğu insan finansal bilgi ve becerisinin son derece az olduğunun farkında bile değildir. Birçok hususta olduğu gibi finansal bilgilerini de abartmaya meyillidirler. Bu yüzden insanları bu eğitime ihtiyaçları olduğuna ikna etmek oldukça zordur.
6. Yeterli nitelikte eğitmen bulmak: Birbirinden farklı birçok gruba finansal eğitim verebilmek için öğretme konusunda özel bir yeteneğe sahip olmak gerekir. Bu da öncelikle eğitimi verecek kişilerin iyi bir eğitimden geçmesini gerektirir (2012)

Gökmen'e göre finansal eğitim, her yaşta insan için büyük bir önem arz etmelidir. Fakat bugüne dek eğitime dahil edilecek kadar ehemmiyet verilen bir konu olmamıştır, bu durum dünya genelinde böyledir. Bilhassa bu konu özellikle genç nüfusun "kendi kendilerine öğrenmeleri gereken" bir konu gibi lanse edilir. Hâlbuki bırakın genç nüfusu, yetişkin nüfus bile bu konudaki yetersizliğini görmeyi reddetmekte ve buna bağlı olarak herhangi bir eğitim almaya da yanaşmamaktadır (2012: 42).

OECD'ye göre finansal eğitim konuları hazırlanan programlar ve bilgilendirici video, broşür, el kitapçığı vb. belgeler ile yetişkinlere, okul aracılığı ile gençlere ve çocuklara ulaştırılabilir. Hazırlanan web siteleri ve ücretsiz eğitim programları ile internet üzerinden kullanıcılara erişilebilir.

Bir toplumda nüfusla, ekonomiyle ve finansal piyasalarla ilgili meydana gelen değişimler, finansal enstrümanların ve piyasaların gittikçe daha kompleks bir yapıya

bürünmesi gibi durumlar o toplumda finansal eğitimin ne kadar gerekli ve önemli olduğunu göstermektedir.

OECD'e göre ortalama yaşam süresinin uzamasına paralel olarak emeklilik dönemleri de uzamıştır, bu durum da doğal olarak emeklilik sürecinde yaşam kalitesinin yükselmesi gibi bir beklenti doğurmuştur. Bu da iş hayatı sürerken birikim ve yatırım yapmayı kaçınılmaz hâle getirmiştir. Bütün bunlar, finansal eğitimin mecburi olduğunu göstermektedir (2005: 10).

Finansal riskler gün geçtikçe artmaktayken finansal eğitimin daha mühim bir hâle gelmesiyle bağlantılı olarak;

1. Yatırımcıların finansal konularda verdikleri kararlardaki mesuliyetleri gün geçtikçe arttığından ötürü finansal riskler yön değiştirmiş; piyasalardan yatırımcılara, bireylere geçmiştir. Bu yüzden finansal anlamda belirli bir seviyede bilgiye, farkındalığa ve risk analizi yeteneğine sahip olmadan finansal piyasada herhangi bir şey yapabilmek pek mümkün değildir.
2. Tüketici pazardaki ürünler hakkında genelde yanlış bilgiye sahiptir ve bu durum verdiği finansal kararların doğruluğunu da etkilemektedir. Bunun başlıca sebebi olarak finansal piyasaların, finansal yapının ve ürün yelpazesinin gittikçe girift bir hâle gelmesi gösterilebilir.
3. Dünya genelinde tüketicilerin borçlanma oranlarının gittikçe yükseldiği gözlemlenmektedir. Tüketimi artırma yönündeki çabalar ve serbest piyasa ekonomisi bir taraftan rekabeti artırırken, bir taraftan da yatırımcıların ve tüketicilerin aldığı birçok yatırım ve tüketim kararıyla borçlanmasına ve kaynak sağlamasına sebebiyet vermektedir.
4. Finansal eğitimin ne kadar mühim olduğunu, nihayetinde tüm bunlara çözüm bulabilecek bir sistem fonksiyonu görebileceğini ve bu yönüyle finansal erişimle birbirlerini bütünleyen etmenler olduğunu bu sebepleri irdeleyerek anlayabiliriz.
5. Finansal eğitim; finansal ürün ve hizmetlerle ilgili bilinçlenmeyi ve finansal erişimi bulunmayan yatırımcıların sistem harici uygulamalardan korunmalarını sağlar, alternatif hizmetlerin maliyetleriyle ilgili bilgi verir ve tüketicilerin daha iyi karar vermelerine katkı sağlar. Böylece

yatırımcılar daha çok tasarrufta bulunabilir ve bu tasarruflarını efektif şekilde kullanabilirler (www.bankader.org.tr)

1.2.2. Finansal Eğitimin İşlevi ve Amacı

Bayram'a göre finansal eğitim sadece insanlara finansla ilgili bilgi ve uygulamalara yönelik kazanım sağlamayı değil, finans piyasaları için olumlu sonuçlar doğuracak uzun süreli katkılar sağlamayı da amaçlar. Böylece finansal piyasaların daha efektif bir biçimde varlığını sürdürmesi ve şahısların risk analizini iyi yapıp faydalarını doğru olarak hesap edebilmesi mümkün olur (2010: 21)

Cole, Sampson ve Zia'ya göre başarı ve finansal eğitim arasında olumlu yönde bir bağıntı vardır. Finansal eğitimin finansal konularda verilen kararların başarılı bir sonuç doğmasını sağlaması ve bununla ilintili olarak finansal eylemlerin değiştirilebilirlik düzeyini artırması öngörülür. Finansal okuryazarlık ile varlıklı olmak ve bilişsel yeterliliğe sahip olmak arasında pozitif yönde bir ilgi olduğu ifade edilebilir. Fakat, eğitim ve finansal okuryazarlık arasında sistemli ve paralel yönde bir ilişki olduğu söylenemez. Bu da eğitim almış ve varlık sahibi olan kişilerin de finansal okuryazarlık eğitimi alma gereksinimi olabileceğini göstermektedir (2009: 11).

Hayta'ya göre finansal eğitim yalnızca bireylerin ve toplumun yaşam kalitesi bakımından değil, finansal piyasaların düzenli bir biçimde işleyişini sürdürmesine destek olması ve ekonomik düzene ve kararlılığa yardımcı olması açısından da her geçen gün daha çok önem kazanmaktadır

Bayram'a göre Türkiye şartları göz önüne alındığında, finansal okuryazarlık eğitiminin yaptığı en önemli katkılardan biri yastık altı paraların bankacılık sistemine sokulması olabilir. Bankada bir yatırım hesabı açtırıp elindeki parayı bankaya yatıran kişi, bankanın sunduğu kredi kartı, kredi gibi hizmetlere ulaşabilecektir. Bu durum finansal sistemin gelişiminin sağlanmasını ve kayıt altına alınmasını olanaklı hâle getirirken, insanların yaşam kalitesi için olumlu bir gelişmenin meydana gelmesine de önayak olur (2010: 22).

Finansal okuryazarlığın gelişmesini sağlayacak eğitim programları hazırlanırken kültürel farklılıklar, ihtiyaçlar ve boşluklar, uygulanan politikaların

realist olması, hedef kitleyi belirlerken öncelikleri dikate alma, faydalı ve verimli olma gibi durumlara özen gösterilmelidir.

Ayrıca devlet yönetimi ve finans kurumları finansal eğitim ve bilgi aktarımı hususunda dikkatli davranmalı, hem sivil toplum kuruluşlarından hem de özel ve yerel kurumlardan yararlanmalıdır.

Peng'e göre kişisel finansal eğitim programları uzun vadede kişilerin finansal okuryazarlığına ve finansal eylemlerine pozitif yönde tesir etmektedir. Bu yüzden bu eğitim küçük yaşlarda verilmeli ve zorunlu eğitim kapsamına girmelidir; böylece daha randımanlı bir sonuç alınabilir (2008: 45).

2008'de gerçekleşen global ölçekteki finansal krizin akabinde finansal okuryazarlık ve bütçe kontrolü kavramları daha da önemli hâle gelmiştir. Finansal kriz, borçların birikmesine sebep olan kişilerce finansal bilgilerin noksanlığını ve bu yöndeki yetersizliklerini göstermiştir. Bu şartlar, özellikle bu kriz sonrasında kişilerin borç birikiminin önüne geçme ve bütçe kontrolü yapma maksadında olup olmadığı sorusunu ortaya çıkarmıştır. Nihayetinde bütçe kontrolü ya da bütçeleme, borç birikiminin olumsuz neticelerinin önüne geçmede kişisel finansını yönetmek için bir yöntem olarak görülmüştür (2012:156). Günden güne gelişen ve sürekli olarak değişen finansal piyasalarda insanların etkili davranabilmeleri için finansal eğitim gereklidir. Finansal eğitimin niçin bu derece mühim bir duruma geldiğini, aşağıdaki başlıklarda Aktaş'ın belirtmiş olduğu nedenlere bakarak anlamak mümkündür.

1. Finansal konularda meydana gelen gelişmeler
2. Ürün yelpazesinin artması, ürünlerin daha kompleks bir yapıya bürünmesi
3. Çapraz ürün satışlarının artmasıyla birlikte gelen bilgi gereksinimi
4. Finansal meselelerin yeteri kadar bilinen bir alan olmaması
5. Finansal piyasaların daha kompleks bir yapıya bürünmesi
6. Finansal yatırım unsurlarına daha çok ilgi duyulması
7. Kişiler aracılığıyla finansal yatırım unsurlarının daha çok kullanılması
8. Sigorta, emeklilik, kredi vb. ürünlerde kişisel sorumluluğun artması
9. Hayat süresinin uzaması, gelecekle ilgili plan yapmanın lüzumlu olması
10. Aynı zamanda finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek olmaması da finansal eğitimin önemini vurgulamaktadır. (Aktaş, 2011).
11. Tüketicilerin büyük bir çoğunluğunun yeterli bilgi sahibi olmaması

12. Sigorta, emeklilik ve bankacılık gibi temel kavramlarda bilgi noksanlığı
13. Temel finansal ve ekonomik konulardaki (faiz, getiri, enflasyon vb.) bilgi noksanlığı
14. Finansal gereksinimlerin yorumlanması ve analiz edilmesindeki zaaflar
15. İleriye dönük planlama yaparken yeteri kadar öngörülü olamamak
16. Kişisel gereksinimleri en iyi şekilde karşılayacak enstrümanları seçme konusunda yetersizlikler
17. Bilişim sistemlerinin yeterince aktif kullanılmaması
18. Algı yanılgılarının hâlen sürüyor olması

Yukarıda bahsedilen sebeplerden dolayı finansal eğitim zorundalık öğeleri taşımaktadır.

Klein'e göre finansal eğitim, özellikle gelir seviyesi düşük olan kesim için etkin bir görev üstlenebilir. Finansal eğitim programları bu sebeple farklı grupları, farklı kesimleri hedefleyen bir oluşum olarak toplumda yer almalıdır. Farklı finansal enstrümanlar, okul dönemindeki çocuklardan yoksul bireylere kadar birçok farklı maksat için kullanılabilir. Bu sebeple bireysel faktörler de dikkate alınmak suretiyle, farklı öğretim yöntemleri içeren finansal eğitim programları hazırlamak önem arz etmektedir (2007: 209).

Finansal eğitim programlarının amacı, finansal konularda insanlara farkındalık sağlamak ve böylece finansal eylemleri değiştirmektir. Fakat bu amaçları gerçekleştirecek programları ve araçları geliştirmek bir sorun olarak gözükmektedir. Bunun yanında yapılan programların nasıl çalışacağı ve amaçlara hizmet edeceği ve program sonunda bireylere katkılarının ne olacağı ve bunun nasıl ölçüleceği konuları tartışılmaktadır. Örneğin bir web sitesinden edinilen broşürdeki bilgileri okuyan kişinin bunu nasıl algıladığı ve buradan öğrendiği bir bilgiyi davranışına nasıl yansıttığını izlemek zor olabilmektedir.

OECD'ye göre finans literatüründe bireysel finans, davranışsal finans ve finans psikolojisi alanları ile ifade edilen, bireysel farklılıklar finansal eğitim programlarının başarısını etkilemektedir (2005: 91-92).

1.2.3. Finansal Eğitim Programları

Hayta'ya göre finansal eğitimin daha fazla yayılması ve daha iyi bir yere taşınabilmesi için programlar düzenlenmeli ve sonra titizlikle uygulanmalıdır. Düzenlenecek bu programlar hedef kitlenin (çocuklar, gençler, yetişkin, kadınlar, emekliler vb.) niteliklerini ve gereksinimlerini dikkate alarak tüketim, tasarruf, borçlanma, yatırım, emeklilik, sigorta gibi yaşamlarının önemli parçalarını meydana getiren kavramları içermelidir (2011: 264)

Finansal eğitim her yaş grubuna hitap etse de, genç neslin finansal alanda eğitim alması daha büyük önem arz etmektedir. Çünkü gençler ailelerine göre daha fazla finansal riskle ve daha kompleks finansal araçlarla karşılaşmaktadır. Gençler finansal hizmetlerle ceplerindeki telefonlar, cüzdanlarındaki kredi kartları ve bankalardaki hesapları aracılığıyla çok gençken hasır neşir olmaya başlarlar. Bu sebeple finansal eğitimin başlama yaşı da çok erken olmalıdır.

Dolayısıyla finansal eğitimler hazırlanırken, bu eğitimlerle ilgili bir değerlendirme formu da hazırlanmalı ve bu form çerçevesinde datalar bir araya getirilip çözümlenmelidir. Bu işlem sonucunda elde edilen verilerin açıkça paylaşılması ve bu yönde gerekli güncellemelerin yapılması, yapılan analizin başarılı olması adına oldukça önemlidir.

Hayta'ya göre finansal eğitim için görsel ve işitsel birçok ekipmana (özel dizayn edilmiş bir internet sitesi, kitapçık, broşür vb. basılı materyaller, çeşitli kampanyalar, seminerler, telefonla bilgilendirme sistemleri) gereksinim vardır. Bununla birlikte finansal eğitim verecek eğitimcilerin alacağı eğitim ve bu konuları topluma sunacak medya mensuplarının bilgilendirilmesi önemlidir (2011: 265)

1.2.4. Finansal Eğitimin Yararları

Finansal eğitim ile insanların yaşam kalitelerinin artırılmasında, finansal istikrarın sağlanmasında ve ekonominin gelişmesinde katkılar sağlamaktadır. Bu nedenle finansal eğitimin faydalarını “Kişisel refaha, finansal piyasalar ile finansal istikrara, ekonomi ve toplumsal refaha katkısı” olmak üzere üç başlık altında toplayabiliriz.

1.2.4.1. Bireysel Refaha Katkısı

Bireylerin finansal anlamda sorumluluk alma düzeyi giderek artmaktadır. Bundan on yıl öncesine kadar bireyler emeklilik planlarını devlet üzerinden yaparken şu anda emeklilik yaşantılarına birey olarak kendileri de katkıda bulunabilmektedir. Finansal eğitim sayesinde bireylerin daha optimum kararlar alması kendi refahlarını sağlayabilecekleri anlamına gelmektedir.

Finansal eğitim bireylerin finansal konularda bilinçlendirilmesini, finansal piyasanın enstrümanlarıyla ilgili bilgi edinmesini ve böylece finansal ürünlerin aktif şekilde kullanımının artırılmasını sağlarken aynı zamanda insanların finansla ilgili konularda daha sorumlu bir davranış biçimi edinmesine olanak sağlamaktadır. Özellikle bütçe planlaması esnasında pasif ve aktif durumlarına daha temkinli yaklaşacakları düşünülmektedir. Mesela; pasif tarafında kredi kartını kullanırken daha temkinli olmaları borçlanma oranlarını direkt olarak etkileyecektir. Aktif tarafında ise tasarrufları ve/veya emeklilik planları konusunda dikkatli olmaları istikrarlı ve sistemli bir yaşam planı yapmalarına yardımcı olacaktır (TCMB, 2011a:82).

1.2.4.2. Finansal Piyasalara Katkısı

Finansal eğitim sayesinde finansal farkındalıkları artırılan kişiler daha bilinçli tüketiciler olarak kendileriyle ilgili daha uygun kararlar alabilecek ve bu şekilde daha doğru finansal ürünleri seçebileceklerdir; böylece finansal piyasaların daha etkin hâle gelecektir (TCMB, 2011a:83)

Finansal eğitim sayesinde insanların finansal okuryazarlık seviyeleri artar. Böylece doğru finansal ürünü seçme evresinde finans kuruluşlarından daha fazla bilgi talep edebilirler; bu da finansal kuruluşların daha şeffaf davranmalarını mümkün kılar.

1.2.4.3. Toplumsal Refaha Katkısı

İnsanların finansal anlamda hem okuryazarlıklarının sağlanıp hem farkındalıklarının artırılması kişisel ve toplumsal refaha katkı sunar. Alınan yanlış kararlar piyasayı olumsuz etkileyebileceği gibi toplumsal refaha da olumsuz yönde katkı sağlayabilir. Ancak alınan doğru kararlar piyasa etkinliğini artırdığı gibi bunun toplumsal refaha da pozitif katkıları olması kaçınılmazdır.

Beres ve Huzdik'e göre yapılan araştırmalar, finansal okuryazarlık düzeyi yüksek kişiler tasarruf yapmaya daha meyilli olduğu için yatırım seviyelerine katkılarının da pozitif olacağını gösteriyor (2012:301). Bu bireylerin tasarrufları finansal kuruluşlar vasıtasıyla değerlendirildiğinde, yaratılan fonlar diğer kaynaklara aktarılıp kredi çekme oranlarının yükselmesinde rol oynayarak ekonominin canlanmasına ve büyümesine katkı sağlayacaktır (TCMB, 2011a:84)

1.2.5. Türkiyede ve Dünyada Finansal Eğitim Faaliyetleri

Finansal eğitim birçok kurumu ilgilendiren bir konudur. Finansal piyasaların aktif rol oynayıcıları, hükümetler, sivil toplum kuruluşları eğitim kurumları bu paydaşlardandır. Bu kuruluşların tamamı düzenleyici otorite tarafından derlenmeli ve belirli bir finansal planlamaya sokulmalıdır. Böylelikle ulusal finansal strateji meydana gelecektir ve bu da finansal eğitimin başarıya ulaşmasını sağlayacaktır.

Finansal eğitim çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından verilse de en büyük paydayı eğitim kuruluşları oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği, Sermaye Piyasası Kurulu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği TC Merkez Bankası, Borsa İstanbul gibi kuruluşlar finansal okuryazarlık ve finansal eğitim üzerine dikkat çekici faaliyetler yürütmektedir.

Finansal eğitimi oldukça önemseyen bir kurum olan Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası bu alanda aktif rol oynamaktadır. Verdiği eğitimler ile politikalar oluşturan TCMB, yapmış olduğu çalışmalarla kişilerin doğru borçlanmaları, tasarruflarını etkin şekilde kullanmaları ve tüm birimlerde risk yönetimi kültürünün oluşturulması hakkında “Merkez Bankası Stratejik Planı” çerçevesinde farkındalık oluşturulması kapsamında önemli çalışmalar yürütölmektedir.

TCMB 2018 yılında finansal okuryazarlığa ve finansal eğitime yarar sağlaması ve toplumun her kesiminde finansal farkındalık oluşturmak için “Herkes İçin Ekonomi” adıyla program başlatmıştır. Bu program başta ilkokul talebeleri olmak üzere farklı kesimlerin “Para, enflasyon, Merkez Bankası” gibi kavramları öğrenmesini sağlamayı amaç edinmiştir.

Finansal eğitim noktasında aktif rol alan bir diğer kuruluş ise Sermaye Piyasası Kuruludur. SPK finansal okuryazarlık oranının yükselmesi için eğitim noktasında faaliyetler düzenlemektedir. Bu kurul sermaye piyasasında fon arzının

gerçekleştirebilmesi, birikimlerin sermaye piyasalarına daha fazla yönlendirilmesi maksadıyla, toplumda bir sermaye piyasası kültürünün oluşması sermaye piyasalarında farkındalık ve güven seviyesinin yükseltilmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirmektedir.

Bunların yanında çeşitli finansal kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri finansal okuryazarlık farkındalığı oluşturmak için ülkemizde finansal eğitimler vermektedir. Bunlardan bazıları TEB Finansal Okuryazarlık Eğitimleri, QNB Finansbank Finansal Okuryazarlık Eğitimleri, VISA – HABİTAT Paramı Yönetebiliyorum finansal okuryazarlık eğitimidir.

Finansal sisteme olumlu katkılar sunmak amacıyla Türkiye’de Kasım 2012 itibarı ile finansal eğitim amacıyla ilk sivil toplum kuruluşu olan Finansal Okuryazarlık Derneği (FODER) hayata geçirilmiştir.

Finansal okuryazarlığı artırmak ve finansal bilgiyi uygulama dönüştürmek amacıyla bireylerce ve toplumun kesimleri oluşturan tüm taraflarca ve nihayetinde ülke birimlerince finansal eğitimin gerekliliği son derece önemli olduğu konusunda fikir birliği bulunmaktadır. Bu nedenle de dünya genelinde de birçok örgütün finansal okuryazarlık seviyesinin artırılmasına dair farklı çalışmaları bulunmaktadır.

Bu örgütlerin başında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Avrupa Birliği ve Dünya Bankası’nın faaliyetleri gelmektedir. Bununla birlikte 2011 yılında 132 ülkeden kuruluşun ortaklığıyla kurulmuş olan Uluslararası Çocuk ve Gençlik Finansı (CYFI) başta olmak üzere Küresel Finansal Okuryazarlık Mükemmellik Merkezi (GFLEC), Uluslararası Menkul Kıymetler Birliği Konseyi (ICSA), Uluslararası Yatırımcı Eğitimi Forumu (IFIE), Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (IOSCO), Kişisel Finansal Çalışan Eğitimi Fonu (PFEEF) gibi birçok uluslararası örgüt finansal eğitim çalışmalarında bulunmaktadır.

Dünya Bankası da finansal eğitimler vererek toplumun finansal okuryazarlık seviyesine önemli katkıda bulunmaktadır. Dünya Bankası’nın finansal eğitim alanındaki en önemli çalışmalarından biri olan Aile Ağı (World Bank Family Network - WBFN) çalışması ile tüm dünya genelinde finansal okuryazarlık konusundaki eğitim çalışmalarını yürütmektedir.

Bu konunun önemini anlayan birçok Avrupa ülkesinde finansal eğitimler verilmektedir. Bazı ülkelerin projelerine bakılacak olursa, İrlanda’da, ortaöğretim seviyesinde eğitimler yapılmaktadır. Ortaöğretim matematik dersinin müfredatına finansal okuryazarlık konusu da dâhil edilerek tüm öğrencilerin bu dersi alması zorunlu kılınmaktadır. Benzer bir uygulama 2014 yılından itibaren İngiltere’de de hayata geçirilmiştir. Bu anlamda ülkede finansal eğitim ulusal eğitim programına alınarak matematik ve vatandaşlık dersleri müfredatına dâhil edilmektedir.

İspanya’da 2010 yılından itibaren uygulamaya konulmuş olan projeyle 15 yaş grubunda olan öğrencilere finansal okuryazarlık eğitimi verilmektedir. Danimarka’da ise, Matematik Öğretmenleri Birliği’nce “Eğlenceli Para” adlı öğretim dokümanı hazırlanarak 13-15 yaş aralığında olan öğrencilere finansal okuryazarlık eğitimi ulaştırılması hedeflenmektedir. Estonya’da, hem öğretmenler hem de öğrenciler için ayrı ayrı materyaller oluşturularak 2013 yılından itibaren internet üzerinden muhataplarının kullanımına sunulmaktadır.

Yapılan çalışmalara bakıldığında finansal okuryazarlık eğitimleri küçük yaşlardan itibaren verilmektedir. Genellikle zorunlu dersler listesine konulan finansal eğitim halkın diğer kesimleri için de online hazırlanmıştır. Hazırlanan internet siteleri ve online derslerle finansal okuryazarlık eğitimi verilmektedir.

1.3. Finansal Tutum ve Davranış

1.3.1. Finansal Tutum

Tutum, izlenen yol, tavır, bakış veya belli bir algılama biçimi manasına gelmektedir. Kişinin bir olay karşısında eyleme geçmeden önceki adıımıdır, tutum

Finansal tutum, finansal bilgilerin davranışa dönüşme sürecindeki psikolojik eğilimleridir. Yapılan araştırmalara bakıldığında kişilerin para kazanma ve tüketim, tasarruf ve yatırım yapma sebeplerinin içinde duygusal faktörler finansal tutumunu tanımlar.

Gönen ve Özmete’ye göre kişiler geleceğini düşündüğü için elindeki parayı düşünerek harcar ve harcamalarından kalanı ise tasarruf yapar. Bu finansal davranışları hayata geçirmeyi sağlayan tüm psikolojik faktörler finansal tutumu oluşturur (2007: 58).

Bireylerin finansal tutumları olumlu olduğunda finansla kazanımlar gerçekleşir, olumsuz olduğunda ise kayıplar gerçekleşir. Finansal tutum, davranışların alt yapısı niteliğinde doğuştan gelmez ve sonradan kazanılır. Elde edilen finansal bilgilerle, finansal ürün ve hizmetlere karşı oluşan bakış açısının neticesidir.

Hıra'ya göre gençlerin tutumları ilk önce ailede şekillenmektedir. Sonraki yıllarda ise yakın arkadaşların ve girilen ortamların etkisi ile finansal tutum yön değiştirmektedir. Bunun sonucu bireylerin finansal davranışları şekillenmekte ve aldığı finansal kararları etkilemektedir (1997: 271). Pozitif finansal davranışlar sergileyen, israf yapmayan, ilerleyen zamanları düşünerek birikim yapan bireylerin yanında sonuçlarını düşünmeyip getirilerini-götürülerini hesaplamadan krediye başvuran, eline geçen parayı harcarken hiç düşünmeyen bireyler de mevcuttur. Gökmen'e göre finansal eğitimle bu yanlış tutumlar düzeltilebilir (2014: 5)

Sarıgül'e göre kişiler ne denli finansal bilgiye ve beceriye sahip olsa da bazı durumlarda onları finansal davranışa yansıtamadıkları görülmüştür. Bu gibi durumlarda kişinin karakteristik özellikleri ve sosyal çevresinin etkisi ortaya çıkmaktadır (2014: 54).

1.3.2. Finansal Davranış

Alkaya ve Yağlı'ya göre finansal davranış en temel anlamda kişilerin ellerinde bulundurdukları varlıkların takibini yapmalarını, finansal bilinçle varlıkları üzerinde işlem yapmalarını, borçlarını ve kredilerini doğru yönetebilmelerini, kısa vadede risklerden kaçınıp uzun vadede getiri sağlayabilmeleri olarak düşünülebilir (2015: 589).

Xiao'ya göre finansal davranış kavramı hakkında genel bir çıkarım yapılırsa, "paranın nereye kullanılacağına dair hesap yapmak, kullanılan parayı kayıt altına almak, sabit giderleri gözden geçirmek ve yapılan her işlemi kayıt altına almak" şeklinde tanımlamıştır (2016).

Dew ve Xiao'ya göre finansal davranışı etkileyen faktörler üç başlık altında sınıflandırılırsa bunlar, tasarruf ve yatırım, nakit yönetimi, kredi yönetimidir (2011).

Finasal davranış bireylerin doğuştan yada ailesinden öğrendiği bilgilerle daha sonra karşılaştığı psikolojik etmenlerin mesela motivasyon, tüketim eğilimi ve biriktirme gibi faktörlerin kombinasyonu olduğu düşünülmektedir.

Ünal ve Düger'e göre finansal tutum kişilerin finansal konulara olan yaklaşımı, finansal davranış ise kişilerin finansal konularda eyleme döktükleridir (2011).

Yapılan araştırmalarda finansal okuryazarlığı düşük olan ve finansal eğitim almamış bireylerde tasarruf yapma ve biriktirme davranışı olmadığı gözlemlenmiştir. Bu noktada finansal eğitimin finansal davranış geliştirmede ve finansal tutum oluştırmada faydalı olacağı saptanmaktadır.

Finansal davranışlarla alakalı durumlar değişiklik gösterebilmektedir. 2001 yılında Michigan Üniversitesinde yapılan "Tüketici Anketine" göre finansal davranışlar kolaydan zora doğru dört başlıkta sıralanmıştır.

Nakit Akımı Yönetimi: Faturaları zamanında ödeme, bireysel çek hesabı, harcama planı ve bütçe oluşturma gibi etkinlikler bu kapsama girer.

Kredi Yönetimi: Kredi kartı edinme, kredi borçlarını vaktinde ödeme, uygun kredi avantajlarından faydalanma gibi durumlar bu kapsama girmektedir.

Birikim: Acil durumlar için kaynak ayırabilme, tasarruf edebilme, birikim hesabı oluşturma gibi faaliyetler bu kapsama girer.

Yatırım: Mevduat hesabı açma, fon hesapları oluşturma, emeklilik için plan yapma vb. eylemler bu kapsama girmektedir.

2. İKİNCİ BÖLÜM

2.1 Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu bölümünde Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören gençlerin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranış düzeylerini belirlemeye yönelik yapılan araştırmanın bulgularına ve sonuçlarına yer verilmiştir

2.1.1. Katılımcıların Betimsel Bulguları

Araştırmaya katılan öğrencilerin; cinsiyet, öğrenim gördüğü sınıf, lisans eğitiminde ekonomi ve ekonomiye dair aldıkları dersler, ebeveynlerinin eğitim seviyesi, ailelerinin aylık toplam gelir miktarı, ailedeki toplam kişi sayısı, öğrenim gördüğü bölüme ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Frekans	Oran(%)
Cinsiyet	Kadın	262	52,4%
	Erkek	238	47,6%
Sınıf	1.Sınıf	63	12,6
	2.Sınıf	276	55,2
	3.Sınıf	60	12,0
	4.Sınıf	101	20,2
Bölüm	İktisat	46	9,2
	İşletme	165	33,0
	Uluslararası İlişkiler	60	12,0
	Sosyal Hizmet	23	4,6
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	80	15,6
	Yönetim Bilişimi Sistemleri	128	25,6
	Toplam		500

		Frekans	Oran
Annenin Eğitim Durumu	İlkokul	137	27,4
	Ortaokul	116	23,2
	Lise	202	40,4
	Üniversite	44	8,8
Babanın Eğitim Durumu	İlkokul	78	15,6
	Ortaokul	106	21,2
	Lise	215	43,0
	Üniversite	101	20,2
Aylık Gelir	1000 TL ve Altı	39	7,8
	1000 – 1999	50	10,0
	2000 – 2999	123	24,6
	3000 – 3999	86	17,2
	4000 – 4999	78	15,6
	5000 – Üstü	124	24,8
Ailedeki Kişi Sayısı	3	134	26,8
	4	176	35,2
	5	130	26,0
	6	34	6,8
	7	16	3,2
	8	10	2,0
Alınan Dersler	Ekonomi Dersi	95	74,2
	Muhasebe	34	16,6
	Diğer	371	6,8
Toplam		500	100

Katılımcıların demografik ve tanımlayıcı özelliklerinin sonuçları şu şekildedir: araştırmaya katılan öğrencilerin %47,6'sı erkek, %52,4ü kadındır. Katılımcıların %12,6 birinci sınıf, %55,2si ikinci sınıf, %12,0 üçüncü sınıf, %20,2si üçüncü sınıftır.

Katılımcıların aylık gelirlerine bakıldığında %7,8i 1000 TL nin altında, %10,0u 1000 TL ile 1999 TL arasında, %24,6sı 2000 TL ile 2999 TL arasında, %17,2si

3000 TL ile 3999 TL arasında, %15,6sı 4000 TL ile 4999 TL arasında, %24,8i 5000 TL ve üzerindedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu %33,0 ile işletme bölümü öğrencileridir. % 25,6 sı yönetim bilişim sistemleri, %15,6 sı siyaset bilimi ve kamu yönetimi, %12,0 si uluslararası ilişkiler, %9,2 si iktisat, %4,6 si sosyal hizmet bölümü öğrencileridir.

Araştırmaya dâhil olan öğrencilerin %40,4 ünün anneleri lise, %27,4 ilkokul, %23,2 ortaokul, %8,8 üniversite mezunudur.

Araştırmaya dâhil olan öğrencilerin %43,0 ünün babaları lise, %21,2 ortaokul, %20,2 üniversite, %15,6 ilkokul mezunudur. Çalışmaya katılan öğrencilerin ailelerinin öğrenim düzeyine bakıldığında babaların eğitim seviyelerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin geliri 1000 TL ve altında olanlar toplamın %7,8 ini, 1000 ile 1999 TL arasında olanlar %10,0 nunu, 2000 ile 2999 TL arasında olanlar % 24,6 sını, 3000 – 3999 TL arasında %17,2 sini, 4000 – 4999 TL arasında olanlar ise 15,6 sını, 5000 TL ve üzeri olanlar % 24,8 ini oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailesinin %26,8i üç kişilik, %35,2 sinin dört kişilik, %26,0 sının beş kişilik, %6,8 inin altı kişilik, %3,2 sinin yedi kişilik, %2,0 sinin sekiz kişiliktir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları bölümlerde ekonomiye dair aldıkları derslerin dağılımı şu şekildedir; ekonomi dersi alanlar %2,4, ekonomi bilgisi veren bir des alanlar %74,2, muhasebe dersi alanlar %16,6, diğer dersler %6,8 dir.

2.1.2. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Düzeyine Yönelik Bulgular

Bir kişinin finansal okuryazar olabilmesi için bazı temel finansal bilgiye sahip olması gerekmektedir. Bu finansal bilgiler şu şekilde sıralanabilir; paranın zaman değerini hesaplama, basit ve bileşik faizi ayırt edebilme, bütçe planlaması yapabilme, tasarruflarını yatırıma çevirebilme, portföy çeşitlendirmesi ve borçlanmadır.

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin finansal bilgileri 29 soru ile ölçülmüştür. Öğrencilere yöneltilen bu sorular konu bazında da belirli gruplar oluşturmaktadır. Onlar şu şekilde sıralanmaktadır;

1. **Temel Para Bilgisi;** Enflasyon ve Faiz Hesaplaması
2. **Gelir Kaynaklarına Yönelik Bilgiler;** Sosyo – kültürel durumun etkisi, vergi kesintileri, finansal kaynaklar
3. **Para Yönetimine Yönelik Bilgiler;** Finansal amaç ve planlama, Sigorta riski
4. **Tasarruf ve Yatırıma Yönelik Bilgiler;** Bütçe planlaması, Yatırım Araçları, Pazar Riski
5. **Harcama ve borçlanmaya Yönelik Bilgiler;** Kredi işlemleri, Finansal enstrümanlara hâkimiyet.

Konu bütünlüğü bakımından beş gruba ayrılan yirmi dokuz soru finansal okuryazarlığı ölçmek için öğrencilere yöneltilmiştir. Sorular kendi içlerinde konu bakımından alt bölümlerden oluşmaktadır. Çalışmamızda öncelikli olarak temel para bilgisini ölçmeye yönelik sorular bulunmaktadır. Sorulara doğru cevap verildiğinde 1 puan yanlış cevap verildiğinde 0 puan olarak değerlendirmeye alınmıştır. Finansal okuryazarlığı ölçmek için oluşturulan anketin ikinci bölümünde toplam 29 soru bulunmakta, bir öğrenci maksimum 29 puan alabilmektedir. Öğrencilerin aldıkları puanlar ile değişkenler arasındaki ilişkinin önemli olup olmadığı “t” testi” ve “Tek Yönlü Varyans Analizi ” ile değerlendirilmiştir.

Yapılan çalışmada finansal okuryazarlık ölçümü için hazırlanan alt gruplardan temel para bilgisi konusunda dört soru sorulmuş, öğrencilerin alabilecekleri puanlar 0 ile 4 arasında sıralanmıştır.

Çalışmanın sonucunda yöneltilen sorularda cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre erkeklerin temel para bilgisi puan ortalaması ($\bar{x}=2.83$) kadın öğrencilerden ($\bar{x}= 2.45$) daha yüksektir ($p<0,05$).

Araştırmamızda gelir kaynaklarına yönelik bilgiler alt grubu toplam beş sorudan oluşmaktadır. Katılımcıların verdikleri cevaplar 0 ile 5 puan arasında sıralanmıştır. Gelir kaynaklarına yönelik bilgiler alt grubunda verilen cevaplarda erkeklerin ortalaması($\bar{x}=2.75$) kadınların ortalaması ($\bar{x}=2.53$) anlamlı derecede daha yüksektir ($p<0.05$)

Çalışmada para yönetimine yönelik dört tane soru bulunmaktadır. Alınabilecek puanlar 0 ile 4 puan arasındadır. Para yönetimine yönelik erkeklerin ortalaması ($\bar{x}=2,48$) kadın öğrencilerin ($\bar{x}=2,47$) farkından büyük olmasına rağmen fark önemsiz bulunmuştur.

Araştırmamızda tasarruf ve yatırıma yönelik alt grubumuzda dokuz tane soru bulunmaktadır ve alınabilecek puanlar 0 ile 9 arasındadır. Tasarruf ve yatırıma ilişkin erkeklerin ortalaması ($\bar{x}=4,17$) kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}=4,04$)dir. ($p>0.05$) olduğundan anlamlı bir farklılık yoktur.

Harcama ve borçlanmaya yönelik bilgiler alt grubumuzda toplamda yedi soru bulunmaktadır. Kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}=3.77$) erkek ortalaması ($\bar{x}=3.68$)ndan istatistiksel olarak yüksek fakat anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$)

Tablo 2. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Alt Grup Puanlarına İlişkin n, \bar{x} ,s Değerleri ve t Testi Sonuçları

ALT GRUP	E/K	N	\bar{x}	S	T	P
Temel Para Bilgisi	Kadın	262	2,45	1.154	3,980	***0.000
	Erkek	238	2,83	1.210		
Gelir Kaynakları	Kadın	262	2,53	1.050	2,303	*0,025
	Erkek	238	2,75	1.042		
Para Yönetimi	Kadın	262	2,47	1,009	0,045	0,963
	Erkek	238	2,48	1,055		
Tasarruf ve Yatırım	Kadın	262	4,17	1,535	1,090	0,278
	Erkek	238	4,04	1,540		
Harcama ve Borçlanma	Kadın	262	3,77	1,590	0,556	0,60
	Erkek	238	3,70	1,525		

2.1.2.1. Temel Para Bilgisini Ölçemeye Yönelik Soruların Analizi

Bankada paranız olduğunu, bu paraya bankanın yıllık %8 faiz uyguladığını, yıllık enflasyonun ise %10 olduğunu düşünün. Bu enflasyon oranını dikkate aldığımızda bankadan gelen paranızla bir önceki yıla göre daha mı fazla, daha mı az yoksa aynı miktarda olur?

Tablo 3. Öğrencilerin Enflasyona İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı (Temel Para Bilgisi)

	Frekans	Yüzde
	5	1,0
Artar	145	29,0
Aynı Kalır	95	19,0
Azalır	255	51,0
Total	500	100,0

Yukarıdaki tabloda öğrencilere yöneltilen soruda temel para bilgisi ve enflasyonun zaman üzerindeki etkisi ölçülmeye çalışılmıştır. Bu soruya doğru cevap verenlerin oranı %51, yanlış cevap verenlerin oranı ise %49'dur.

Rooij ve diğerleri (2011), tarafından yapılan çalışmada, enflasyona ilişkin soruya doğru cevap verenlerin oranı yanlış cevap verenlerin oranından yüksek olmakla birlikte soruya doğru cevap verenlerin oranı (%82,6) bu çalışmadan yüksektir. Ayrıca Cihangir ve Ergin (2015) (%60,4), Lusardi ve Mitchel (2008) (%70,6), Lusardi ve Mitchel (2009) (%87,1), Lusardi ve Mitchel (2006) (%75,2) ve Lusardi ve diğerleri (2010) (%54,0) tarafından yapılan çalışmalarda da enflasyon konusuna ilişkin soruya doğru cevap verenlerin oranı yanlış cevap verenlerin oranından yüksektir. Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin öğrencilerinin doğru cevaplama oranları ile yanlış cevaplama arasındaki oran çok azdır ve %11lik kesim soruyu cevaplamamıştır.

1. Bankadan 10.000 TL banka kredisi aldığımızı ve 1 yılda eşit taksitlerle ödeyeceğinizi düşünün. Kredi faizi 600 TL ise kredinizin yıllık faiz oranı kabaca nedir?

Tablo 4. Öğrencilerin Basit Faiz Oranı Hesaplamasına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı (Temel Para Bilgisi)

		Frekans	Yüzde
	%3	106	21,2
	%6	294	58,8
	%9	74	14,8
	%12	26	5,2
	Total	500	100,0

Temel para bilgisinin ölçüldüğü bu soruda öğrencilere “Bankadan 10.000 TL banka kredisi aldığınızı ve 1 yılda eşit taksitlerle ödeyeceğinizi düşünün. Kredi faizi 600 TL ise kredinizin yıllık faiz oranı kabaca nedir?” denilmiştir. Öğrencilerin faiz oranı hesaplama becerisi test edilmiştir. Bunun neticesinde %21,2 oranında %3, %58,8 oranında %6, %14,8 oranında %9 ve %5,2 oranında %12 cevabı alınmıştır.

Basit faiz hesaplama becerisinin ölçüldüğü bu soruya %58,8 oranında doğru cevap verilmiştir. %41,2 oranında ise farklı dağılımlarda yanlış cevap verilmiştir. Öğrencilerin verdiği cevaplarda doğru – yanlış oranının birbirine yakın olduğu dikkat çekmektedir.

2. Tasarruf hesabına yıllık %2 faiz oranı ile 1000 TL yatıran kişinin hesaptan para çekmemesi ve para yatırmaması şartıyla, birinci yılın sonunda faizle birlikte hesabında ne kadar parası olacaktır?

Tablo 5. Öğrencilerin Basit Faiz Oranı Hesaplamasına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı(Temel Para Bilgisi)

		Frekans	Yüzde
	1020 TL	274	54,8
	1000 TL	30	6,0
	1200 TL	196	39,2
	Total	500	100,0

Karabük Üniversitesi öğrencilerinin temel para bilgisini konularından biri olan faiz hesaplama ile ilgili yöneltilen bir diğer soru “Tasarruf hesabına yıllık %2 faiz oranı ile 1000 TL yatıran kişinin hesaptan para çekmemesi ve para yatırmaması

şartıyla, birinci yılın sonunda faizle birlikte hesabında ne kadar parası olacaktır?” sorusudur.

Öğrenciler bu soruya %54,8 oranında doğru yanıt, %45,2 oranında yanlış yanıt vermiştir. Sermaye Piyasası Kurulu ve Dünya Bankası'nın 2015 yılında basit faiz hesaplaması yapabilen bireylerin ölçümünde oran %54,0 çıkmıştır. Yapılan bu çalışmanın oranı yıllara göre artış göstermektedir. Bizim çalışmamızdaki oran bu ölçüme oldukça yakındır. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinden temel para bilgisi ve basit faiz hesaplama oranı daha yüksek beklenmiştir.

Lusardi ve Mitchel (2009) tarafından yürütülen çalışmada, katılımcıların %91,8'inin, Rooij ve diğerleri (2011) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların %90,8 gibi büyük bir oranının bu konuya ilişkin soruya doğru cevap verdikleri bulunmuştur. Karabük Üniversitesi öğrencilerinin basit faiz hesaplaması oranı yurt dışındaki öğrencilerin oranından oldukça düşüktür.

3. 1. Soruya göre, beş yılsonunda kişinin hesabında ne kadar para olacaktır?

Tablo 6. Öğrencilerin Bileşik Faiz Oranı Hesaplamasına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı (Temel Para Bilgisi)

	Frekans	Yüzde
1100 TLden Fazla	226	45,2
Tam 1100 TL	136	27,2
1100 TLden Az	48	9,6
Bilmiyorum	90	18,0
Total	500	100,0

Bileşik faiz hesaplaması yapabilme becerisini ölçmeye yönelik hazırlanmış bu soruda öğrencilerin %45,2si doğru cevap, %54,8i ise yanlış cevap vermiştir. Bileşik faiz hesaplamasına ilişkin soruya Rooij ve diğerleri (2011) (%76,2), Lusardi ve Mitchel (2006) (%67,1), Lusardi ve Mitchel (2008) (%61,9), Lusardi ve Mitchel (2009) (%69,0), Lusardi ve diğerleri (2010) (%79,3), Ergün ve diğerleri (2014) (%81,1) ve Cihangir ve Ergin (2015) (%61,4) tarafından yapılan çalışmalarda da doğru cevap verenlerin oranı yanlış cevap verenlerin oranından yüksek olmakla birlikte; bizim çalışmamızda ise yanlış cevaplar çoğunluktadır.

2.1.2.2. Gelir Kaynaklarına Yönelik Bilgi Düzeyini Ölçen Sorular

“Üniversite öğrencilerinin gelir kaynaklarına ve onları yönetmeye ilişkin bilgi” düzeyi; bireylerin eğitim seviyesi, sosyo-ekonomik koşulların finansal yaşamdaki önemi, gelir kaynakları, vergi ve diğer kesintileri kavrama ve öngöründe bulunmalarına yönelik öğrencilere yöneltilen toplam 5 soru ile değerlendirilmiştir.

4. Deniz ve Bilal aynı şirketin finans departmanında birlikte çalışmaktadır. Bilal serbest zamanını işiyle ilgili olan bilgisayar becerilerini geliştirmek için harcarken Deniz ise serbest zamanını arkadaşlarıyla geçiriyor. Beş yıl sonra Deniz ve Bilal’ın durumunu aşağıdakilerden hangisi doğru olarak ifade etmektedir?

Tablo 7. Öğrencilerin Eğitim, Beceri ve Konumun Ekonomik Yaşamdaki Önemine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
a- Deniz daha sosyal olduğu için daha fazla para kazanacaktır.	77	15,4
b- Deniz daha fazla para kazanacaktır çünkü Bilal muhtemelen işten çıkarılacaktır.	128	25,6
c- Şirket açısından değeri arttığı için Bilal daha fazla para kazanacaktır.	236	47,2
d- Deniz ve Bilal aynı miktarda para kazanmaya devam edecektir	59	11,8
Total	500	100,0

Üniversite öğrencilerinin bugün aldığı kararlar ve kendilerini geliştirmek için verdikleri emekler geleceklerini ve gelecekteki refah düzeylerini hazırlar. Akademik bilgilerin yanı sıra üniversite dönemlerinde kendilerine sosyo-kültürel ve ekonomik bilgi katmaları onları farklı bir noktaya taşıyacaktır.

Yukarıdaki sorumuz da öğrencilerin ekonomik, sosyal ve kültürel becerilerinin farkını ölçmeye yönelik sorulmuş bir sorudur. Bu soruya %52,8 oranında yanlış cevap, %47,2 oranında ise doğru cevap verilmiştir.

Bu soruya Mandel’in (2008) yaptığı araştırma sonucunda ise, üniversite öğrencilerin %83,2’sinin lise öğrencilerinin ise %67,9’unun bu soruya doğru cevap verdikleri saptanmıştır. Karabük Üniversitesinin öğrencileri bu oranların altında kalmıştır.

5. Aşağıdakilerden hangisi 20–35 yaş grubundaki insanların çoğunun birincil (temel) gelir kaynağıdır?

Tablo 8. Öğrencilerin Eğitim, Beceri ve Konumun Ekonomik Yaşamdaki Önemine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı Deniz

	Frekans	Yüzde
a- Kâr payı ve faiz.	27	5,4
b- Maaş, ücret.	391	78,2
c- Ticaretten gelen kâr.	70	14,0
d- Kira.	12	2,4
Total	500	100,0

Yukarıdaki soru öğrencilerin gelir kaynaklarına ilişkin bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik bir sorudur. Bu soruya öğrencilerin %5,4ü kar payı ve faiz, %78,2si maaş ve ücret, %14,0ü ticaretten gelen kar, %2,4ü kira şeklinde cevap vermiştir. Sonuç olarak öğrencilerin %78,2si doğru, 21,8i yanlış cevap vermiştir.

Aynı soruya Amerikalı lise (%75,3) ve üniversite öğrencileri (%92,6 oranında oldukça yüksek şekilde doğru cevap vermiştir. (Mandel, 2008) Karabük Üniversitesi öğrencileri gelir kaynaklarına ilişkin bilgi noktasında ortalamayı yakalamıştır.

6. Elinize geçen gelir miktarı (net maaş) maaş bordronuzda gözüken brüt ücretinizden daha azdır. Aşağıdakilerden hangisi net ücretinizin azalmasına neden olan kesintileri doğru şekilde açıklamaktadır?

Tablo 9. Öğrencilerin Brüt Gelirin Kesintilerine (Vergi ve Diğer Kesintiler) İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
a- Sosyal güvenlik ve sağlık primi.	84	16,8
b- Gelir vergisi, damga vergisi, sosyal güvenlik primi	120	24,0
c- Gelir vergisi, sosyal güvenlik primi.	77	15,4
d- Gelir vergisi, gider vergisi ve sosyal güvenlik primi.	219	43,8
Total	500	100,0

Öğrencilerin gelirden yapılan kesintiler (gelir vergisi, damga vergisi, sosyal güvenlik primi, kdv) bilgilerini ölçmeye yönelik sorulan soruya verdikleri cevap %24,0 oranında doğru olmuştur. Verilen cevaplarda %76,0 oranında yanlış cevap

olmuştur.Mandel'in (2008), yaptığı araştırmada ise, bu çalışmanın aksine bu soruya doğru cevap verenlerin oranı %74,2, yanlış cevap verenlerin oranı %26,8 olarak bulunmuştur. Bu sonuç Karabük Üniversitesi öğrencilerinin bu soruyla ilgili bilgilerinin Amerikan öğrencilerinden oldukça düşük olduğu saptanmıştır.

7. Katma değer vergisi (KDV) ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğrudur?

Tablo 10. Öğrencilerin Katma Değer Vergisine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
a- Ulusal satış vergisi oranı %10'dur.	118	23,6
b- KDV ücretlilerin maaşından otomatik olarak kesilir.	143	28,6
c- Düşük gelir grubundakiler KDV ödemez.	80	16,0
d- KDV satın alınan malın fiyatını artırır.	159	31,8
Total	500	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %31,8i doğru cevap, %69,2si ise yanlış cevap vermiştir. Öğrencilerin katma değer vergisi hakkında bilgi düzeyi ortalamasının altında tespit edilmiştir.

8. Mert üniversitede okurken aylık 1000 TL ücretle çalışır. Mezun olduktan sonra, Mert aylık 2000 TL ile çalışmaya başlar. İki işinden elde ettiği gelir miktarı karşılaştırıldığında Mert'in ödeyeceği gelir vergisi miktarı ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğrudur?

Tablo 11. Öğrencilerin Gelir Vergisi Miktarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
a- En az, üniversitede okurken elde ettiği kazanca ödediği gelir vergisinin iki katı gelir vergisi öder.	72	14,4
b- Üniversitede okurken ödediği gelir vergisine göre biraz daha fazla öder.	176	35,2
c- Aynı miktarda gelir vergisi öder.	153	30,6
d- 2. işinde 1. işinde ödediğinden daha az gelir vergisi öder.	99	19,8
Total	500	100,0

Karabük Üniversitesi öğrencilerine yukarıdaki gelir vergisi bilgi düzeyini ölçmeye yönelik soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplar %14,4 oranında doğrudur. Verilen cevapların ağırlıklı yüzdesi yanlıştır. Bu konuda öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğu saptanmıştır.

2.1.2.3. Para Yönetimini Ölçmeye Yönelik Sorular

9. Kamu ve özel kesimden emekli olanlara ödenen emeklilik gelirin ne denir?

Tablo 12. Öğrencilerin Emeklilik Döneminde Ödenen Gelir Türüne İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
a- Ek ödeme	22	4,4
b- Emekli maaşı	357	71,4
c- Kâr payı	52	10,4
d- Sosyal güvenlik primi	69	13,8
Total	500	100,0

Öğrencilere öncelikli olarak finansal planlama bilgisi ölçen yukarıdaki “Kamu ve özel kesimden emekli olanlara ödenen emeklilik gelirin ne denir?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya öğrencilerin %71,4ü doğru cevap, 28,6sı ise yanlış cevap vermiştir. 2008 yılında yapılan Mandel tarafından yapılan yürütülen araştırmada soruya doğru cevap verenlerin oranından (%36,8) oldukça yüksektir.

10. Enflasyon birçok yönden sorun yaratmaktadır. Birkaç yıl süren yüksek enflasyon dönemlerinde aşağıda belirtilen hangi grup ekonomik olarak daha fazla sorun yaşar?

Tablo 13. Öğrencilerin Yüksek Enflasyonun En Fazla Etkilediği Gruplara İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
a- Emeklilik dönemine yönelik tasarruf yapmak için çalışan yaşlı çiftler.	31	6,2
b- Çocukları olmayan ve her ikisi de çalışan genç çiftler.	90	18,0
c- Sabit emeklilik geliri ile yaşayan yaşlı insanlar.	219	43,8
d- Çocukları olan genç çalışan çiftler.	160	32,0
Total	500	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin enflasyonun etkilerine dair bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik “Enflasyon birçok yönden sorun yaratmaktadır.

Birkaç yıl süren yüksek enflasyon dönemlerinde aşağıda belirtilen hangi grup ekonomik olarak daha fazla sorun yaşar?” sorusu sorulmuştur.

Bu soruya öğrencilerin %43,8i Sabit Emeklilik geliri ile yaşayan yaşlı insanlar cevabını vermiştir ve doğrudur. Katılımcıların %56,2si ise yanlış cevap vermiştir. Enflasyonun etkilerine dair öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu gözlenmiştir.

11. Aşağıdaki kişiler aynı miktarda gelire sahiptir. Yaşam sigortası, kim için daha gereklidir?

Tablo 14. Öğrencilerin Hayat Sigortasına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
a- Eşi de emekli olan yaşlı emekli bir erkek.	14	2,8
a- Çocuğu olmayan genç evli bir erkek.	78	15,6
b- İki çocuğuyla yaşayan yalnız genç bir kadın.	281	56,2
c- Çocuğu olmayan tek genç bir kadın.	127	25,4
Total	500	100,0

Hayatın içerisinde birçok riskler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları işsizlik, yaşlılık, ölüm, sakatlanma, iş göremez duruma gelme gibi yaşamı sekteye uğratabilecek durumlardır. Bu olası ihtimaller hayatın akışını zora sokacak ve maddi anlamda darlığa sebep olacak engellerdir. Bu gibi durumlar için önceden tedbir almak gerekir. Bu tedbir yollarından biri de hayat sigortasına sahibi olmaktır.

Araştırmamıza katılan öğrencilere hayat sigortasının gerekliliğini oluşturan durumlardan hangisinin daha acil olduğu soruldu. Öğrenciler bu duruma %56,2 oranında doğru cevap vermişlerdir. %43,8 oranında ise yanlış cevap alınmıştır. Oranların birbirine yakınlığı dikkat çekmektedir.

12. Birçok genç insan anne-babası üzerinden sağlık sigortası haklarından yararlanmaktadır. Sağlık sigortası kapsamı hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

Tablo 15. Öğrencilerin Sağlık Sigortasının Kapsamına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
a- Yaşı ve cinsiyeti ne olursa olsun, evleninceye kadar çocuklar ailenin sigortası kapsamındadır.	14	2,8
b- Ebeveynin işsiz kalması durumunda çocuğun yaşı ve cinsiyeti ne olursa olsun hiçbir şart aranmaksızın devam eder.	35	7,0
c- Yükseköğrenime devam etmesi hâlinde gerek kız gerekse erkek çocuklar 25 yaşını dolduruncaya kadar ailenin sigorta kapsamındadır.	192	38,4
d- Yaşı ne olursa olsun, çocuk ailesiyle yaşamaya devam ettiği sürece ailenin sigorta kapsamındadır.	168	33,6
	91	18,2
Total	500	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin sağlık sigortası bilgilerini ölçmeye yönelik yukarıdaki soru yöneltilmiştir. Öğrencilerden yalnızca %33,6sı “Yükseköğrenime devam etmesi halinde gerek kız gerekse erkek çocuklar 25 yaşını dolduruncaya kadar ailenin sigorta kapsamındadır.” Doğru cevabını vermiştir. Burdan da anlaşılıyor ki öğrenciler direkt kendilerini ilgilendiren sağlık sigortası hakkında nerdeyse düşük oranda bilgiye sahiptir.

2.1.2.4. Öğrencilerin Tasarruf ve Yatırım Kararlarına Yönelik Sorular

Öğrencilerin tasarruf ve yatırım kararlarına yönelik bilgi düzeylerini ölçmek için 9 adet soru yöneltilmiştir. Bu sorular; bütçe planlamayı, tasarruf ve yatırım stratejilerini, risk ve getiri değerlendirmeleri yapabilmeyi, vergi, yatırım kararları alabilmeyi kapsamaktadır.

13. Dilek'in aylık geliri 2000 TL'dir. Dilek her ay 900 TL kiraya, 150 TL gıdaya, 250 TL ulaşımına harcamaktadır. Ayrıca aylık bütçesinden giyim için 100 TL, restoran harcamaları için 200 TL ve diğer harcamaları için de 250 TL ayırmaktadır. Bu durumda Dilek kaç ay sonra 600 TL tasarruf yapabilir?

Tablo 16. Öğrencilerin Tasarruf İçin Bütçe Hazırlayabilmeye İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	14	2,8
a- 3ay	156	31,2
b- 4 ay	251	50,2
c- 1ay	53	10,6
d- 2 ay	26	5,2
Total	500	100,0

Yukarıdaki soruya öğrencilerin %50,2si doğru cevap, %49,8i ise yanlış vermiştir. Öğrencilerin bütçe planlamasına yönelik finansal okuryazarlık bilgisi oldukça düşük ve doğru, yanlış oranı birbirine çok yakındır.

14. Rana ve Mert aynı yaştadır. Mert 25 yaşındayken yılda 2.000 TL tasarruf yapmaya başlamıştır. Rana 50 yaşında, emeklilik için hiç tasarrufu olmadığını farkına varınca yılda 4000 TL tasarruf yapmaya başlar. Şimdi ikisi de 75 yaşındadırlar. Hangisinin emeklilik hesabında daha çok para vardır?

Tablo 17. Öğrencilerin Kısa ve Uzun Dönemli Tasarruf ve Yatırım Stratejilerine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	14	2,8
a- Rana ve Mert'in emeklilik hesabında aynı miktarda para vardır. Çünkü onlar aynı miktarda tasarruf yapmışlardır.	163	32,6
b- Rana'nın hesabında daha çok para vardır. Çünkü o her yıl daha fazla tasarruf yapmıştır.	169	33,8
c- Mert'in hesabında daha çok para vardır. Çünkü o daha uzun süre tasarruf yapmıştır.	42	8,4
d- Mert'in hesabında daha çok para vardır. Çünkü onun tasarruf ettiği para bileşik faiz ile daha da artmıştır.	112	22,4
Total	500	100,0

Öğrencilerin kısa ve uzun vadeli yatırım, tasarruf kararlarına ilişkin bilgilerini ölçen soruya %32,6 oranında doğru cevap, %67,4 oranında ise yanlış cevap verilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin yanlış verme oranları doğru cevapların iki katından fazladır. Mandel (2008)'in Amerikan üniversite öğrencileri üzerinde yürüttüğü çalışmada, soruya öğrencilerin %61,6'sının doğru cevap verdiği bulunmuştur. Sonuçlara bakıldığında Karabük üniversitesi öğrencilerinin bu konudaki bilgi düzeyi Amerikalı öğrencilere göre oldukça düşüktür.

15. Zeynep ve Murat'ın yeni doğmuş bir bebekleri var. Elleri geçen paranın bir bölümüyle çocuklarının üniversite eğitimi için yatırım yapmak istiyorlar. Aşağıdakilerden hangisi 18 yılsonunda en yüksek getiriyi sağlayabilir?

Tablo 18. Öğrencilerin Yatırım Araçlarının Uzun Dönemli Getirisine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	14	2,8
a- Vadesiz mevduat hesabı	74	14,8
b- Hisse senedi	100	20,0
c- Tahvil	120	24,0
d- Tasarruf hesabı	192	38,4
Total	500	100,0

Öğrencilerin yatırım kaynaklarının uzun dönemde getirisine ilişkin bilgilerini ölçmeye yönelik sorulan bu soruya %38,4 oranında doğru cevap verilmiştir. Öğrencilerin yarısından fazlası bu soruya yanlış cevap vermiştir.

Mandel (2008) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarında üniversite öğrencileri (%19,2) oranında doğru cevap veren olmuştur. Karabük Üniversitesi öğrencilerinin bu konudaki bilgisi Amerikalı öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

16. Birçok kişi beklenmedik giderleri karşılamak için kenara para koyar. Elif ve Cem acil durumlar için kenara bir miktar para koymuştur. Elif ve Cem'in acil paraya ihtiyacı olduğunda hemen nakde çevirecekleri bu para için tercih edebilecekleri en elverişsiz (yararsız) yatırım aracı aşağıdakilerden hangisidir?

Tablo 19. Öğrencilerin Yatırım Araçlarının Likiditeye Çevrilebilmesine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	14	2,8
a- Ev satın almada peşinat olarak kullanma.	186	37,2
b- Mevduat hesabına yatırma	137	27,4
c- Hisse senedi alma.	118	23,6
d- Tasarruf hesabına yatırma.	45	9,0
Total	500	100,0

Öğrencilerin yatırım araçlarının likiditeye çevrilmesine ilişkin bilgi düzeyini ölçen soruda doğru cevap verenlerin yüzdesi %37,2 dir. Bu soruya yanlış cevap

verenler %62,8 oranındadır. Mandel (2008) tarafından yapılan çalışmada ise üniversite öğrencilerin %64,0'ü bu soruya doğru cevap vermiştir. Kıyas edildiğinde Karabük Üniversitesi öğrencileri bu oranın yarısına ancak ulaşabilmiştir.

17. Birçok yatırım programı, devlet tarafından garanti altındadır. Aşağıdakilerden hangisi devlet garantisi altında korunmamaktadır?

Tablo 20. Öğrencilerin Devlet Garantisi Altında Korunan Yatırım Araçlarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	14	2,8
a- Hazine bonosu	69	13,8
b- Tasarruf mevduatı	183	36,6
c- Yatırım fonu- hisse senedi	159	31,8
d- Devlet tahvili	75	15,0
Total	500	100,0

Çalışmaya dâhil olan öğrencilerin devlet tarafından korunmaya alınan yatırım kaynaklarına yönelik bilgilerini ölçen soruya %31,8 oranında doğru cevap verilmiştir. Öğrencilerin bu konu bazında bilgilerinin düşük olduğu saptanmıştır. %68,2 oranında yanlış cevap alınması gösteriyor ki öğrencilerin yatırım kararlarına ilişkin risk bilgileri oldukça düşüktür.

18. Ülkemizde banka mevduatına sahip bireylerin parasının bulunduğu banka iflas ederse, devlet bankada parası bulunan bireylerin parasının ne kadarını güvence altına almaktadır?

Tablo 21. Öğrencilerin Bankanın İflas Durumunda Devletin Güvence Altında Aldığı Para Miktarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	14	2,8
a- 0 TL	179	35,8
b- 20.000 TL	109	21,8
c- 50.000 TL	34	6,8
d- 100.000 TL	83	16,6
e- 150.000 TL	13	2,6
f- Limit yoktur	68	13,6
Total	500	100,0

Banka mevduatında bulunan paranın ne kadarlık kısmı devlet güvencesindedir şeklinde yöneltilen soruya öğrencilerin %16,6'sı doğru cevap vermiştir. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nda belirtilene göre mevduatta bulunan paranın 100.000TL'si devlet tarafından koruma altındadır. Bu soruya öğrencilerin %83,4'ü ise yanlış cevap vermişlerdir.

19. Kazancı yüksek olan bir yatırımın riski de yüksek olur. (Doğru/ Yanlış)

Tablo 22. Öğrencilerin Yatırımların Risk ve Getiri İlişkisine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde
	DOĞRU	379	75,8
	YANLIŞ	121	24,2
	Total	500	100,0

Öğrencilerin getiri-risk ilişkisine dair bilgilerini ölçmeye yönelik sorulan soruda öğrencilerin %75,8'i doğru cevap vermişlerdir. Temel düzey finansal bilgiyi ölçen bu soruda öğrencilerin bilgi düzeyi ortalamanın üzerinde çıkmıştır.

20. Yatırım alanlarının çeşitlendirilmesi para kaybetme riskini azaltır. (Doğru/ Yanlış)

Tablo 23. Öğrencilerin Yatırım Araçlarının Çeşitlendirilmesi İle Risk Arasındaki İlişkiye İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde
	DOĞRU	238	47,6
	YANLIŞ	262	52,4
	Total	500	100,0

Tasarruf sahiplerini varlıklarını portföy çeşitlendirmesi yaparak yatırıma dönüştürdüklerinde kaybetme risklerini azaltmış olurlar. Öğrencilerin yatırım riskine dair bilgi düzeyini ölçen bu soruya %52,4 oranında yanlış cevap alınmıştır. Öğrencilerin %47,6 oranında yarıdan daha az bir bölümü doğru yanıt vermiştir.

21. Eğer bir bankada tasarruf hesabınız varsa bu tasarruf hesabından elde ettiğiniz faize ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

Tablo 24. Öğrencilerin Yatırımların Vergi Kesintilerine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	76	15,2
a- Tasarruf hesabından elde edilen faiz geliri için stopaj (gelir vergisi) kesilir.	146	29,2
b- Faiz gelirinden sadece satış vergisi tahsil edilebilir.	91	18,2
c- Faiz gelirinden stopaj ve satış vergisi kesilir.	99	19,8
d- Faiz gelirinden herhangi bir Kesinti Yapılmaz.	88	17,6
Total	500	100,0

Vergi kararlarının yatırım üzerindeki etkisine dair bilgiyi ölçen bu soruya araştırmaya katılan öğrencilerin %29,2 si “tasarruf hesabından elde edilen faiz geliri için stopaj (gelir vergisi) kesilir diyerek doğru cevabı vermiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu ise bu soruya yanlış cevap vermiştir.

2.1.2.5. Harcama ve Borçlanmaya Yönelik Sorular

22. Aşağıdaki hangi koşulda kişinin gelecekte elde edeceği gelirinden ödemek üzere borçlanması akıllıca ve mali açıdan yararlı olacaktır?

Tablo 25. Öğrencilerin Yatırımların Vergi Kesintilerine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	76	15,2
a- Çok daha iyi ücretli bir işe sahip olmak için bir araba satın almanız gerektiğinde.	129	25,8
b- Bir hafta tatile gerçekten ihtiyaç duyduğunuzda.	49	9,8
c- Beğendiğiniz bazı giysiler indirime girdiğinde, ucuzladığında.	158	31,6
d- Satın alma için kullanılan kredinin faiz oranı tasarruf faiz oranından yüksek olduğunda	88	17,6
Total	500	100,0

Öğrencilerin harcama ve borçlanmaya yönelik bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik sorulan bu soruya %25,8 oranında doğru cevap alınmıştır. Araştırmaya dahil olan gençlerin çoğunluğu soruya yanlış cevap vermiştir.

23. Aşağıdaki finansal araçların hangisi genellikle harcamalarda kullanılmaz?

Tablo 26. Öğrencilerin Harcamalarda Kullanılan Finansal İşlem Enstrümanlarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	76	15,2
a- Bankamatik kartı.	55	11,0
b- Mevduat sertifikası.	254	50,8
c- Nakit para.	97	19,4
d- Kredi kartı.	18	3,6
Total	500	100,0

Bankada mevduat hesabı açtıran öğrenci finansal sisteme dâhil olmakta ve finansal işlemler hakkında bilgilenebilir durumdadır. Yukarıdaki soruda da öğrencilerin finansal işlem enstrümanları bilgisi ölçülmüştür. Araştırmaya dâhil olan öğrencilerin %50,8'i mevduat sertifikası diyerek doğru cevabı vermiştir. Öğrencilerin yarısından biraz fazlası ise soruyu yanlış cevaplamıştır.

24. ATM (Automated Teller Machine) kartları ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğru değildir?

Tablo 27. Öğrencilerin Finansal İşlem Enstrümanlarından ATM (Automated Teller Machine)Kartlarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	76	15,2
a- Günün 24 saatinde ATM'lerden nakit para çekilebilir.	86	17,2
b- ATM'lerden hesap bakiyesi ile ilgili güncel bilgi elde edilebilir.	85	17,0
c- Dünyanın her yerinden hiçbir ücret ödenmeden nakit para çekilebilir.	210	42,0
d- ATM kartına sahip olmak için bir banka hesabının olması gerekir.	43	8,6
Total	500	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilere günümüz dünyasında her birinin en az bir tane sahip olduğu ATM'ler hakkındaki soru yöneltilmiş ve %42,0 oranında doğru cevap alınmıştır. ATM'ler hakkında temel bilginin ölçüldüğü soruya öğrencilerin yarıdan fazlası yanlış cevap vermiştir.

25. Aşağıdaki kredi kartı kullanıcılarının hepsinin aynı miktarda kredi kartı borcu vardır. Hangisi daha çok faiz ödemek zorunda kalacaktır?

Tablo 28. Öğrencilerin Kredi Kartı Gecikme Faizine (Kredi Maliyetine) İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
a- Cem her ay en az asgari tutarı ödemekte, parası olduğunda ise daha fazla ödeme yapmaktadır.	14	2,8
b- Ela genellikle, kredi kartı borcunun tamamını ödemekte, nakit sıkıntısı çektiğinde nadiren asgari ödeme tutarını ödemektedir.	77	15,4
c- Melis her zaman kredi kartı ekstresini aldıktan kısa bir zaman sonra borcunun tamamını ödemektedir.	160	32,0
d- Erol her ay sadece asgari ödeme tutarını ödemektedir.	249	49,8
Total	500	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin kredi kartı gecikme faizi bilgisini ölçmeye yönelik sorulan sorudan %49,8 oranında doğru cevap alınmıştır. Öğrencilerin yarısından fazlası soruyu yanlış cevaplamıştır.

26. Güneş kredi kartı için başvuru yapar. Henüz 18 yaşındadır ve kredi kartı geçmişi bulunmamaktadır. Eğer Güneş'e kredi kartı verilirse, kredi kartını veren kuruluş aşağıdakilerden hangisi ile riskini azaltacaktır.

Tablo 29. Öğrencilerin Kredi Kartı Sahibi Olabilme Koşullarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	14	2,8
a- Güneş'in ebeveynlerinden evlerini ipotek etmelerini isteyecektir.	184	36,8
b- Güneş'in ebeveynlerinden kartın borcuna kefil olmalarını isteyecektir.	81	16,2
c- Güneş uygulanan faiz oranı daha yaşlı müşterilere uygulanan oranın iki katı olacaktır.	34	6,8
d- Güneş'e az bir limit tahsis ederek ödemelerini nasıl yaptığı izlenecektir.	187	37,4
Total	500	100,0

Öğrencilerin kredi kartına dair bilgisini ölçen bu soruya %37,4 oranında doğru cevap verilmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu bu soruyu yanlış cevaplamıştır. Mandel (2008) tarafından Amerika'daki üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada öğrencilerinin yarıdan fazlası (%58,8) bu soruya doğru cevap vermiştir. Sonuçlar kıyaslandığında Karbük Üniversitesi öğrencilerinin kredi kartı sahip olabilme koşullarına dair bilgisi daha düşüktür.

27. Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

Tablo 30. Öğrencilerin Bankaların Bireyin Kredi Geçmişini Tespitine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	14	2,8
a- Bankalar kredi kullanan müşterilerinin ödeme geçmişini birbiriyle paylaşır. Böylece bireyin ödenmemiş borcundan diğer tüm bankalar da haberdar olur.	181	36,2
b- Bankaların kişinin başka bir bankadaki kredi geçmişini bilmesi pek mümkün değildir.	162	32,4
c- Kişinin bir bankadaki kötü kredi sicili başka bir bankaya kredi için başvurduğunda dikkate alınmaz.	57	11,4
d- Kişinin 2 yıldan daha önceki yapılmayan bir ödemesi yeni kredi başvurularında dikkate alınmaz.	86	17,2
Total	500	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin bankalara ve kredi geçmişlerine dair bilgilerini ölçen bu soruya %36,2 oranında doğru cevap alınmıştır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu soruya yanlış yanıt vermiştir.

28. Eğer kredi kartınız çalınmışsa ve siz kartınızın çalındığını 24 saat içinde bankaya bildirdiyseniz hırsızın yaptığı 1000 TL'lik alışverişin maksimum ne kadarından sorumlu olursunuz?

Tablo 31. Öğrencilerin Finansal Tüketici Olarak Hak ve Sorumluluklarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	14	2,8
a- 500 TL	93	18,6
b- 1000 TL	166	33,2
c- 150 TL	45	9,0
d- Hiç sorumlu olmam.	182	36,4
Total	500	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilere finansal haklarına ve sorumluluklarına dair yöneltilen soruya %36,4 oranında doğru cevap verilmiştir. Öğrencilerin %63,6'sı soruya yanlış cevap vermiştir.

2.1.3. Öğrencilerin Finansal Davranış Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bulgular

Çalışmamızın bu kısmında araştırmaya katılan öğrencilerin finansal davranışlarını ölçmeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

1. Aktif olarak kullandığınız kaç tane kredi kartınız var?

Tablo 32. Öğrencilerin Aktif Olarak Kullandığı Kredi Kartı Sayısı

	Frekans	Yüzde
	23	4,6
a- Yok	146	29,2
b- 1	136	27,2
c- 2	119	23,8
d- 3	14	2,8
e- 5 ve daha fazlası	62	12,4
Total	500	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %29,2'sinin yani 146 öğrencinin henüz hiç kredi kartı yoktur. %27,2'sinin bir adet, %23,8'inin iki adet, %2,8'inin üç adet, %12,4'ünün dört adet kredi kartı bulunmaktadır.

2. Aşağıdaki ifadelerden hangisi kredi kartı borcunuzu ödeme şeklinizi en iyi şekilde açıklar?

Tablo 33. Öğrencilerin Kredi Kartı Borcunu Zamanında Ödeme Durumu

	Frekans	Yüzde
	92	18,4
a- Her zaman aylık toplam borcumun tamamını öderim.	127	25,4
b- Bazen belirli bir süre için (1 -2 ay ya da paramın az olduğu dönemde) toplam borcumu ödeyemem.	127	25,4
c- Genellikle her ay sadece asgari tutarı öderim.	98	19,6
d- Genellikle asgari tutarın altında ödeme yaparım.	56	11,2
Total	500	100,0

Araştırmaya katılanların “her zaman aylık toplam kredi kartı borcunun tamamını” ödeyenler %25,4 “belirli bir süre için bazen (1-2 ay ya da paranın az olduğu dönemde) toplam borcunu ödeyemediğini” belirtenler %25,4 genellikle her ay sadece asgari tutarı” ödeyenler %19,6 oranında ve son olarak genellikle asgari tutarın altında ödeme yaparım diyenler de %11,2 oranında olmuştur.

3. İlk kredi kartınızı ne zaman aldınız?

Tablo 34. Öğrencilerin Kredi Kartı Borcunu Zamanında Ödeme Durumu

	Frekans	Yüzde
a- Liseden mezun olmadan önce	92	18,4
b- Liseden mezun olduğumda	72	14,4
c- Üniversiteye başladığımda	264	52,8
d- Üniversitenin ilk yılında	72	14,4
Total	500	100,0

Çalışmaya katılan öğrencilerin %14,4'ü kredi kartı ile liseden mezun olduğunda, %52,8'i üniversiteye başladığında, %14,4'ü üniversitenin ilk yılında tanışmıştır.

4. Kredi kartı borcunuzu ne sıklıkta geç ödüyorsunuz?

Tablo 35. Öğrencilerin Kredi Kartı Borcunu Geç Ödeme Durumu

	Frekans	Yüzde
	92	18,4
a- Hiçbir zaman borcumu geciktirmedim.	137	27,4
b- Kredi kartına sahip olduğumdan beri bir veya iki kez geç ödedim.	169	33,8
c- Yılda bir veya iki kez geç öderim.	58	11,6
d- Yılda iki defadan daha fazla geç ödeme yaparım.	44	8,8
Total	500	100,0

Öğrencilerin kredi kartı borcunu ödeme sıklığına dair alınan cevaplarda; “Hiçbir zaman borcumu geciktirmedim” diyenler toplamın %27,4'ünü oluşturmaktadır. “Kredi kartına sahip olduğumdan beri bir veya iki kez geç ödedim” diyen öğrenciler %33,8'i, yılda bir veya iki kez geç öderim diyenler ise %11,6'sını, yılda iki defadan daha fazla geç ödeme yaparım diyenler ise %8,8'i oluşturmaktadır.

5. Kredi kartına ödenmemiş borcunuz ne kadardır?

Tablo 36. Öğrencilerin Kredi Kartına Ödenmemiş Borç Miktarı

	Frekans	Yüzde
	92	18,4
a- 500 TL altında	142	28,4
b- 500- 999 TL	23	4,6
c- 1000 -1499 TL	110	22,0
d- 2000 TL ve üstü	133	26,6
Total	500	100,0

Kredi kartının ödenmemiş tutar aralığını ölçen soruya öğrencilerin %28,4'ü 500 TL'nin altında, %4,6'sı 500- 999 TL, %22,0'si 1000 -1499 TL aralığında, %26,6'sı ise hiç borcum yoktur cevabını vermiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin tasarruf ve yatırım davranışlarını ölçen soruya öğrencilerin %2,8'i hisse senedi, %6,2'si döviz, %6,2'si tasarruf bonusu, %4,4'ü devlet tahvil, %20,8'i vadesiz hesap, %20,0'si vadeli TLhesabı, %5,8'i altın hesabı ve %33,8 ise tasarruf yapamıyorum cevabını vermiştir,

6. Tasarruf ve yatırımlarınızı hangi şekilde değerlendiriyorsunuz?

Tablo 37. Öğrencilerin Tasarruf ve Yatırım Yapma Şekli

		Frekans	Yüzde
		31	6,2
a-	Hisse senedi	14	2,8
b-	Döviz	31	6,2
c-	Tasarruf Bonusu	22	4,4
d-	Devlet tahvil/Hazine bonusu	104	20,8
e-	Yatırım fonu	100	20,0
i-	Altın	29	5,8
i-	Tasarruf yapamıyorum	169	33,8
Total		500	100,0

Öğrencilerin borçlarına yönelik davranışlarını ölçen soruya öğrenciler %25,0 oranında asla endişe duymam demiştir. %26,4 oranında biraz endişe duyarım cevabı verilmiştir. %14,8 oranında bazen endişe duyarım, %21,4 oranında genellikle nedişe duyarım, %9,6 oranında neredeyse her zaman endişe duyarım cevabını vermiştir.

7. Borcunuz olduğunda ne kadar endişe duyarsınız?

Tablo 38. Öğrencilerin Borcu Olduğunda Endişe Duyma Durumu

		Frekans	Yüzde
		14	2,8
a-	Asla endişe duymam.	125	25,0
b-	Biraz endişe duyarım.	132	26,4
c-	Bazen endişe duyarım.	74	14,8
d-	Genellikle endişe duyarım.	107	21,4
e-	Neredeyse her zaman endişe duyarım.	48	9,6
Total		500	100,0

Tablo 39. Öğrencilerin Finansal Davranış Ölçeği Maddelerine İlişkin Cevaplarının Dağılımı

Finansal Davranış İfadeleri		Her Zaman	Genellikle	Bazen	Kısmen	Hiçbir Zaman	Toplam
Satın alırken dikkatlice düşünürüm.	N %	127 26,1	233 47,9	81 16,7	-	45 9,3	486 97,2
Faturalarımı Zamanında öderim.	N %	178 36,6	266 54,7	34 7,0	8 1,6	- -	486 97,2
Kişisel finansal konuları ve olayları yakından takip ederim.	N %	25 5,3	190 39,1	77 15,8	56 11,5	- -	486 97,2
Uzun vadeli hedefler belirler ve bunları başarmak için çaba gösteririm.	N %	74 15,2	97 20,0	193 39,7	76 15,6	46 9,5	486 97,2
Gelir ve giderlerim için bir bütçe yapar ve uygularım.	N %	131 27,0	149 30,7	177 36,4	13 2,7	16 3,3	486 97,2
Ailemde günlük para idaresi konularında kişisel ve ortak sorumluluk alırım.	N %	134 27,6	155 31,9	72 14,8	33 6,8	92 18,9	486 97,2
Son 1 yıl içinde farklı şekillerde (döviz, altın, mevduat hesabı, evde tutma vb.) tasarruf yaptım.	N %	79 16,3	98 20,2	119 24,5	63 13,0	127 26,1	486 97,2
Finansal bir ürün satın alırken ürünü satın aldığım yerden bilgi toplar ve satın alma kararımı topladığım bu bilgiye dayalı olarak veririm.	N %	205 42,2	79 16,3	68 14,0	79 16,3	55 11,3	486 97,2
Finansal bir ürün satın alırken bağımsız kaynaklardan (konunun uzmanı vb.) bilgi toplar ve satın alma kararımı topladığım bu bilgiye dayalı olarak veririm.	N %	46 9,5	203 41,8	39 8,0	94 19,3	104 21,4	486 97,2
İhtiyaçlarımı karşılayamayacağım duruma düşene kadar borç almam.	N %	264 54,3	188 38,7	9 1,9	16 3,3	9 1,9	486 97,2
Yatırım kararı alırken risk ve getirisini dikkate alırım.	N %	131 27,4	178 37,2	88 18,4	59 12,3	22 4,6	486 97,2
Kredi kartı borcumun tamamını öderim.	N %	163 34,2	165 34,6	34 7,1	41 8,6	74 14,8	477 95,4
Elime geçen paradan daha fazla harcama yaparım.	N %	117 24,1	82 16,9	80 16,5	118 24,3	89 18,3	486 97,2
Kredi kartımın maksimum harcama limitine ulaşıyorum.	N %	144 29,6	119 24,5	52 10,7	16 3,3	155 31,0	486 97,2
Kredi borçlarımı ödemek için nakit avans kullanırım.	N %	88 18,4	150 31,4	9 1,9	29 6,1	201 42,1	477 95,4
Harcamalarımı azaltmanın yollarını ararım.	N %	210 43,2	127 26,1	80 16,5	24 4,9	45 9,3	486 97,2

Bireylerin finansal davranışları ve eğilimleri hayatlarındaki refah düzeyine doğrudan katkı sağlar. Finansal okuryazarlık düzeylerinin ölçülmesinde finansal davranışlarının ve eğilimlerinin ortaya konulması bu sebeple gereklidir.

Araştırmamızın bu bölümünde öğrencilerin satın almadan önce düşünceleri, faturalarını ödemeleri, finansal konular ve olayları takip edip etmemeleri, bütçe planlamaları, finansal konularda sorumluluk almaları, borçlanma davranışları, harcama ve tasarruflar ile ilgili davranış bilgilerinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

Çalışmaya katılan öğrenciler;

Genellikle,

“Satın alırken dikkatlice düşünürüm”,

“Faturalarımı zamanında öderim”

“Kişisel finansal konuları ve olayları yakından takip ederim”,

“Ailemde günlük para idaresi konularında kişisel ve ortak sorumluluk alırım”,

“Finansal bir ürün satın alırken bağımsız kaynaklardan (konunun uzmanı vb.) bilgi toplar ve satın alma kararımı topladığım bu bilgiye dayalı olarak veririm”

“Yatırım kararı alırken risk ve getirisini dikkate alırım”,

“Kredi kartı borcumun tamamını öderim”

Bazen,

“ Uzun vadeli hedefler belirler ve bunları gerçekleştirmek için çaba gösteririm”

“Gelir ve giderlerim için bir bütçe yapar ve uygularım”

Her Zaman,

“Finansal bir ürün satın alırken ürünü satın aldığım yerden bilgi toplar ve satın alma kararımı topladığım bu bilgiye dayalı olarak veririm”,

“İhtiyaçlarımı karşılayamayacağım duruma düşene kadar borç almam”,
“Harcamalarımı azaltmanın yollarını ararım”

Kısmen,

“Elime geçen paradan daha fazla harcama yaparım”

Hiçbir Zaman,

“Son 1 yıl içinde farklı şekillerde (döviz, altın, mevduat hesabı, evde tutma vb.) tasarruf yaptım”

“Kredi kartımın maksimum harcama limitine ulaşıyorum”

“Kredi borçlarımı ödemek için nakit avans kullanırım” şeklinde fikirlerini beyan edenler ağırlık taşımaktadır.

2.1.3.1. Öğrencilerin Finansal Davranış Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Bilgiler

Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal davranışları sorulara verdiklerin cevapların ortalamaları olarak belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin ortalamalarından çıkan yüksek puanlar onların olumlu yönde finansal davranışa sahip olduklarını ifade etmektedir. Çıkan sonuçların değerlendirilmesi şu şekilde yapılmıştır; 01-1,8 arası çok zayıf, 1,8-2,6 arası zayıf, 2,6-3,4 arası orta, 3,4-4,2 arası iyi, 4,2-5,0 arası çok iyi olarak alınmıştır.

Araştırmamızın sonucunda öğrencilerin finansal davranış ölçeği genel puan ortalaması $\bar{x}=40,59$ çıkmıştır. Katılımcıların finansal davranışa ilişkin sorulara verdiği yanıtların ortalaması 1,59 - 3,22 arasında değişkenlik göstermektedir. Sorular içinde en düşük değeri olan madde “İhtiyaçlarımı karşılayamayacağım duruma düşene kadar borç almam” ($\bar{x}= 1.59$), en yüksek değeri alan madde ise “Kredi borçlarımı ödemek için nakit avans kullanırım” ($\bar{x}= 3.22$) olmuştur.

Çalışmaya katılan öğrenciler “İhtiyaçlarımı karşılayamayacağım duruma düşene kadar borç almam, “Faturalarımı zamanında öderim”**davranışlarında çok zayıf,**

Çalışmaya katılan öğrenciler “Satın alırken dikkatlice düşünürüm, Gelir ve giderlerim için bir bütçe yapar ve uygularım, Ailemde günlük para idaresi konularında kişisel ve ortak sorumluluk alırım, Finansal bir ürün satın alırken ürünü satın aldığım

yerden bilgi toplar ve satın alma kararımı topladığım bu bilgiye dayalı olarak veririm, Yatırım kararı alırken risk ve getirisini dikkate alırım, Kredi kartı borcumun tamamını öderim, Harcamalarımı azaltmanın yollarını ararım” **davranışlarında zayıf,**

Çalışmaya katılan öğrenciler “ Kişisel finansal konuları ve olayları yakından takip ederim, Uzun vadeli hedefler belirler ve bunları başarmak için çaba gösteririm, Son 1 yıl içinde farklı şekillerde (döviz, altın, mevduat hesabı, evde tutma vb.) tasarruf yaptım, Finansal bir ürün satın alırken bağımsız kaynaklardan (konunun uzmanı vb.) bilgi toplar ve satın alma kararımı topladığım bu bilgiye dayalı olarak veririm, Elime geçen paradan daha fazla harcama yaparım, Kredi kartımın maksimum harcama limitine ulaşıyorum, Kredi borçlarımı ödemek için nakit avans kullanırım” **davranışlarında ortadır.**

Araştırmaya dâhil olan öğrencilerin verdiği cevaplar sonucunda finansal davranışlarında iyi sonucu çıkmamıştır. Gelen cevaplardaki oranlar incelendiğinde öğrencilerin fatularını zamanında ödeme ve borçlanma konusunda oldukça olumsuz durumda oldukları görülmektedir.

Tablo 40. Öğrencilerin Finansal Davranış Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları

Finansal Davranış İfadeleri	N	Ortalama	S.S.
Satın alırken dikkatlice düşünürüm.	486	2,18	1,10
Faturalarımı zamanında öderim.	486	1,73	0,65
Kişisel finansal konuları ve olayları yakından takip ederim.	486	3,18	1,34
Uzun vadeli hedefler belirler ve bunları başarmak için çaba gösteririm.	486	2,84	1,14
Gelir ve giderlerim için bir bütçe yapar ve uygularım.	486	2,24	0,98
Ailemde günlük para idaresi konularında kişisel ve ortak sorumluluk alırım.	486	2,57	1,43
Son 1 yıl içinde farklı şekillerde (döviz, altın, mevduat hesabı, evde tutma vb.) tasarruf yaptım	486	3,12	1,41
Finansal bir ürün satın alırken ürünü satın aldığım yerden bilgi toplar ve satın alma kararımı topladığım bu bilgiye dayalı olarak veririm.	486	2,38	1,44
Finansal bir ürün satın alırken bağımsız kaynaklardan (konunun uzmanı vb.) bilgi toplar ve satın alma kararımı topladığım bu bilgiye dayalı olarak veririm.	486	3,01	1,35
İhtiyaçlarımı karşılayamayacağım duruma düşene kadar borç almam.	486	1,59	0,83

Yatırım kararı alırken risk ve getirisini dikkate alırım.	486	2,29	1,13
Kredi kartı borcumun tamamını öderim.	477	2,36	1,42
Elime geçen paradan daha fazla harcama yaparım.	486	2,95	1,45
Kredi kartımın maksimum harcama limitine ulaşıyorum.	486	2,83	1,64
Kredi borçlarımı ödemek için nakit avans kullanırım.	477	3,22	1,66
Harcamalarımı azaltmanın yollarını ararım.	486	2,10	1,27
TOPLAM		40,59	

2.1.4. Öğrencilerin Finansal Tutumlarına İlişkin Bilgiler

Finansal okuryazarlığı oluşturan etkenlerden biri de finansal tutumlardır. Araştırmamızda, öğrencilerin finansal kaynaklara ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla dokuz tane soru yöneltilmiştir.

2.1.4.1. Öğrencilerin Finansal Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Bilgiler

Finansal okuryazarlığın bileşenlerinden biri olarak belirtilen tutum kavramı genel olarak bireyin çevresindeki herhangi bir olgu veya nesneye ilişkin sahip olduğu tepki eğilimini ifade eder. Diğer bir deyişle tutum, bireyin bir durum, olay ya da olgu karşısında ortaya koyması beklenen olası davranış biçimi olarak tanımlanabilir (İnceoğlu, 2010). Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde öğrencilerin para ile ilgili tutumları hakkında bilgi edinme hedeflenmiştir.

Öğrencilere yöneltilen sorulara verilen cevaplarda “Para sadece harcamak içindir” diyenler %35,6 oranında **katılmıyorum** demiştir. “Para ile ilgili konular sıkıcı ve zordur” diyenler %35,6 oranında **kararsızım**, “Para yaşamda mutlu olmak için önemli değildir, finans dilini anlayabilme yeteneğim zayıftır, finansal durumda büyük bir fark yaratmak için fazla çabalamayı düşünmüyorum” sorularına %51,2 % 28,6 , %40,5 oranlarında **kesinlikle katılmıyorum**, “Uzun dönem finansal geleceğime yönelik çok fazla düşünmek beni rahatsız eder, finansal açıdan bugün için yaşamak hoşuma gider” sorularına %28,8 oranında **katılıyorum** cevabı alınmıştır. “Para ve finansal konularda bilgilendirilmek istemiyorum” sorusuna ise %47,1 oranında **katılmıyorum** cevabı alınmıştır.

Öğrencilerin çoğunluğu para yaşamda mutlu olmak için önemli değildir sorusuna katılmadığını belirtmiştir, bu da gençlerin paraya gayet önem verdiklerini

göstermektedir. Aynı şekilde öğrencilerin para ve finansal konularda bilgi almak istedikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanında öğrencilerin geleceğine dair finansal konularda düşünmeleri ve finansal durumlarını düşünmeden günü yaşaları onlara en düşük oranda endişelendiriyor.

Tablo 41. Öğrencilerin Finansal Tutum Ölçeği Maddelerine İlişkin Cevaplarının Dağılımı

İFADELER		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Para sadece harcamak içindir.	N %	145 29,8	173 35,6	55 11,3	22 4,5	91 18,7
Para ile ilgili konular sıkıcı ve zordur.	N %	67 13,8	137 28,2	173 35,6	51 10,5	58 11,9
Uzun dönem finansal geleceğime yönelik çok fazla düşünmek beni rahatsız eder.	N %	110 22,6	76 15,6	85 17,5	140 28,8	75 15,4
Para yaşamda mutlu olmak için önemli değildir.	N %	249 51,2	73 15,0	88 18,1	43 8,8	33 6,8
Finansal açıdan bugün için yaşamak hoşuma gider.	N %	135 27,8	112 23,0	50 10,3	140 28,8	49 10,1
Finans dilini anlayabilme yeteneğim zayıftır.	N %	139 28,6	88 18,1	59 12,1	113 23,3	87 17,9
Finansal konularda karar vermeden önce finansal bilgi edinmek için çok zaman ve çaba harcamam.	N %	94 19,3	124 25,5	117 24,1	97 20,0	54 11,1
Finansal durumumda büyük bir fark yaratmak için fazla çabalamayı düşünmüyorum.	N %	197 40,5	101 20,8	104 21,4	68 14,0	16 3,3
Para ve finansal konularda bilgilendirilmek istemiyorum.	N %	71 14,6	229 47,1	82 16,9	55 11,3	49 10,1

2.1.5. Öğrencilerin Finansal Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Bulgular

Öğrencilerin finansal tutumları para ve finansal konulara ilişkin 9 tutum cümlesi ile ölçülmüş ve bulgular bu bölümde sunulmuştur.

Tablo 42. Öğrencilerin Finansal Tutum Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları

Finansal Tutum İfadeleri	N	Ortalama	S.S.
Para sadece harcamak içindir.	486	2,46	1,43
Para ile ilgili konular sıkıcı ve zordur.	486	2,78	1,17
Uzun dönem finansal geleceğime yönelik çok fazla düşünmek beni rahatsız eder.	486	2,98	1,40
Para yaşamda mutlu olmak için önemli değildir.	486	2,04	1,28
Finansal açıdan bugün için yaşamak hoşuma gider.	486	2,70	1,39
Finans dilini anlayabilme yeteneğim zayıftır.	486	2,83	1,50
Finansal konularda karar vermeden önce finansal bilgi edinmek için çok zaman ve çaba harcamam.	486	2,77	1,27
Finansal durumumda büyük bir fark yaratmak için fazla çabalamayı düşünmüyorum.	486	2,18	1,20
Para ve finansal konularda bilgilendirilmek istemiyorum	486	2,55	1,17
TOPLAM	486	23,29	11,81

Öğrencilerin finansal tutumları aritmetik ortalamalar dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Ortalama değerlerde; 1-1,8 arası çok zayıf, 1,8-2,6 arası zayıf, 2.63.4 arası orta, 3.4-4.2 arası iyi, 4.2-5.0 arası çok iyi olarak alınmıştır.

Tutum ölçeği genel puan ortalaması $\bar{x}=23,29$ olarak bulunmuştur. Öğrencilerin toplam finansal tutum ortalamasının orta düzeyde olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin finansal tutum puan ortalamaları 2.62-3.27 arasında değişmektedir. Öğrencilerin en yüksek ortalamaya sahip olduğu finansal tutum, “para ile ilgili konular sıkıcı ve zordur” ve en düşük ortalamaya sahip olduğu finansal tutum, “para yaşamda mutlu olmak için önemli değildir” ifadesidir. Tablo 59’daki puan

ortalamları incelendiğinde; görüleceği gibi öğrencilerin diğer tüm finansal tutumları orta düzeydedir.

2.1.6. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık, Finansal Davranış ve Finansal Tutum Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık, finansal davranış ve finansal tutumlarının arasındaki ilişkilerin yönünü ve gücünü belirlemek amacıyla kolerasyon analizi yapılmıştır. Çıkan sonuçlara göre, finansal okuryazarlık ile finansal davranış puanları arasında ($r=0.181$), finansal okuryazarlık ile finansal tutum puanları arasında ($r=0.140$) ve finansal davranış ile finansal tutum puanları arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı doğrusal bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0.238$) ($p<0,05$)

Çalışmamızın sonucunda çıkan değerler yapılan çok sayıdaki diğer çalışmalar tarafından desteklenir niteliktedir. Finansal okuryazarlık, finansal davranış ve finansal tutum arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Yapılan diğer araştırmalarda olduğu bizim çalışmamızda da öğrencilerin para yönetimi, tasarruf ve borçlanma, yatırım seçeneklerindeki finansal bilgileri artıkça bu durumun finansal davranışlara da yansıdığı görülmektedir. Finansal okuryazarlık düzeyi yükseldiği takdirde ise finansal tutum ve davranış puanlarında artış gözlenmektedir.

Tablo 43. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanları Arasındaki İlişkiye İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

		Finansal Okuryazarlık Puanı	Finansal Davranış Puanı	Finansal Tutum Puanı
Finansal Okuryazarlık	r		0,181	0,140
	p	1,000	0,000***	0,001**
	N		500	500
Finansal Davranış	r			0,238
	p		1,000	0,000***
	N			500
Finansal Tutum	r			
	p			1,000
	N			

*:p<0,05 **:p<0,01 ***:p<0,001

2.1.7. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Davranış Ortalamalarına İlişkin Bilgiler

Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık, tutum ve davranışlarına yönelik puan ortalamaları ile cinsiyetleri, okudukları sınıfları, aylık gelirleri, anne ve babalarının öğrenim düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 44. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanlarına İlişkin t-testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{x}	S	T	P
Finansal Okuryazarlık	E	238	15,85	4,224	1,930	0,050
	K	262	15,30	4,010		
Finansal Davranış	E	238	52,20	9,180	-2,580	*0,011
	K	262	54,40	9,570		
Finansal Tutum	E	238	25,80	4,515	1,165	0,245
	K	262	25,40	4,390		

*:p<0,05 **:p<0,01 ***:p<0,001

Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık puan ortalamalarını cinsiyetlerine göre incelendiğimizde; erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık puan ortalamasının ($\bar{x}=15,85$), kadın öğrencilerinden ($\bar{x}=15,30$) yüksek olduğu görülmektedir. Ancak cinsiyetlerine göre öğrencilerin finansal okuryazarlık puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak önemsiz olduğu bulunmuştur ($p>0,05$)

Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal davranış puan ortalamalarına baktığımızda kadın öğrencilerin ($\bar{x}=54,40$) erkek öğrencilerden ($\bar{x}=52,20$) yüksek olup, puan ortalamaları arasındaki fark yapılan t-testi sonucunda önemli bulunmuştur. ($p<0,05$)

Çalışmaya katılan öğrencilerin finansal tutum puan ortalamasına bakıldığında; erkek öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=25,80$), kadın öğrencilerin puan ortalamasından ($\bar{x}=25,40$) yüksek olmakla beraber, cinsiyete göre öğrencilerin finansal tutum puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak önemsizdir ($p>0,05$)

Yapılan çalışma sonucunda finansal okuryazarlık düzeyi erkek öğrencilerin kadın öğrencilerden yüksek olduğu görülmektedir. Aynı şekilde finansal tutum puanları erkek öğrencilerin kadın öğrencilerden yüksektir. Fakat finansal davranış puanları kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 45. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıfa Göre Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Sınıf	N	\bar{x}	S	F	P	Fark
Finansal Okuryazarlık	1.Sınıf	63	15,50	4,132	1,365	0,002	
	2.Sınıf	276	15,52	4,154			
	3.Sınıf	60	15,65	4,186			
	4.Sınıf	101	15,70	4,210			
Finansal Davranış	1.Sınıf	63	52,00	8,978	1,879	0,001	
	2.Sınıf	276	53,18	8,956			
	3.Sınıf	60	54,26	9,024			
	4.Sınıf	101	54,86	9,154			
Finansal Tutum	1.Sınıf	63	25,40	4,079	0,285	0,001	
	2.Sınıf	276	26,21	4,142			
	3.Sınıf	60	26,58	4,240			
	4.Sınıf	101	27,02	4,315			

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre finansal okuryazarlık, finansal davranış ve finansal tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Okula yeni başlayan öğrenciler ile son sınıfta okuyan öğrenciler kıyaslandığında son sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin daha yüksek olduğu, finansal davranışlarının ve tutumlarının daha rasyonel olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 46. Aylık Toplam Aile Gelir Miktarına Göre Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Gelir Miktarı	N	\bar{x}	S	F	P	Fark
Finansal Okuryazarlık	1000TL Altı	39	13,87	4,650	0,768	0,547	-
	1000-1999	50	14,64	3,810			
	2000-2999	123	14,85	3,926			
	3000-3999	86	15,52	4,021			
	4000-4999	78	15,58	3,890			
	5000 ve Üstü	124	15,86	4,678			
Finansal Davranış	1000TL Altı	39	56,45	8,062	1,967	0,087	-
	1000-1999	50	57,20	9,786			
	2000-2999	123	54,65	9,820			
	3000-3999	86	55,58	9,452			
	4000-4999	78	53,89	9,812			
	5000 ve Üstü	124	53,45	8,764			
Finansal Tutum	1000TL Altı	39	27,45	4,425	0,465	0,807	-
	1000-1999	50	28,65	5,469			
	2000-2999	123	26,15	3,986			
	3000-3999	86	26,28	4,431			
	4000-4999	78	26,45	4,485			
	5000 ve Üstü	124	26,56	4,412			

Araştırmaya katılan öğrencilerin aylık gelirleri göz önünde bulundurulduğunda finansal okuryazarlık, finansal davranış ve finansal tutumları puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 47. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölümlere Göre Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Bölümler	N	\bar{x}	S	F	P	Fark
Finansal Okuryazarlık	İktisat	46	14,95	3,586	4,785	0,000	
	İşletme	165	15,28	4,890			
	Uluslararası İlişkiler	60	15,04	3,997			
	Sosyal Hizmet	23	14,56	4,883			
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	80	14,84	4,567			
	Yönetim Bilişim Sistemleri	128	14,10	3,024			
	Finansal Davranış	İktisat	46	53,28			
İşletme		165	54,34	9,668			
Uluslararası İlişkiler		60	54,12	8,365			
Sosyal Hizmet		23	53,41	7,968			
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		80	53,79	8,786			
Yönetim Bilişim Sistemleri		128	54,17	7,450			
Finansal Tutum		İktisat	46	25,31	4,556	2,638	0,003
	İşletme	165	25,89	4,021			
	Uluslararası İlişkiler	60	24,14	4,123			
	Sosyal Hizmet	23	23,86	3,894			
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	80	26,56	3,465			
	Yönetim Bilişim Sistemleri	128	25,20	4,894			

Araştırmaya katılan öğrencilerin üniversitede okudukları bölümler incelendiğinde; öğrencilerin öğrenim gördükleri iktidasi ve idari bilimler fakültesinin bölümlerine göre finansal okuryazarlık, davranış ve tutum puan ortamları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Çalışmanın sonucuna göre finansal okuryazarlık puan ortalaması $\bar{x}=14,10$ ile $\bar{x}=15,28$ arasında değişmektedir. Finansal okuryazarlık bakımından en düşük puan ortalamasına yönetim bilişim sistemleri bölümü öğrencileri, en yüksek puan ortalamasına ise işletme bölümü öğrencileri sahip olmuştur. Puan ortalamasını uluslararası ilişkiler öğrencileri ile iktisat bölümü öğrencileri takip etmektedir.

Yapılan araştırmaya katılan öğrencilerin finansal davranış puan ortalamaları $\bar{x}=54,34 - 53,28$ arasında değişmekte olup, en yüksek puan ortalamasına işletme

bölümü öğrencileri, en düşük puan ortalamasına ise iktisat bölümü öğrencileri sahiptir. Öğrencilerin okudukları bölümle rile aldıkları puanların ortalmaları arasındaki fark istatistikî açıdan anlamlı bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları bölümlere göre finansal tutum puan ortalamaları $\bar{x}=26,56 - 23,86$ arasında değişmektedir. Finansal tutum puan ortalamalarına en yüksek siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencileri en düşük ise sosyal hizmet bölümü öğrencileri sahip olmuştur. Çalışmada uygulanan “Tek Yönlü Varyans Analizi” sonucunda öğrencilerin öğrenim gördüğü bölümler bakımından, finansal tutum puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır.

Tablo 48. Öğrencilerin Anne Öğrenim Durumuna Göre Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Anne Öğrenim Durumu	N	\bar{x}	S	F	p	Fark
Finansal Okuryazarlık	İlkokul	137	15,42	4,148	0,583	0,620	-
	Lise	202	15,36	3,905			
	Ortaokul	116	15,44	4,079			
	Üniversite	44	15,89	4,295			
Finansal Davranış	İlkokul	137	53,28	8,012	0,579	0,610	-
	Lise	202	54,06	9,822			
	Ortaokul	116	53,87	9,784			
	Üniversite	44	52,66	9,345			
Finansal Tutum	İlkokul	137	26,04	4,804	1,702	0,168	-
	Lise	202	26,45	4,785			
	Ortaokul	116	26,56	4,115			
	Üniversite	44	25,68	4,448			

Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık, finansal davranış ve finansal tutum puan ortalamalarının anne öğrenim durumuna göre istatistiksel açıdan önemli bir farklılık göstermediği bulunmuştur. ($p>0,05$)

Tablo 49. Öğrencilerin Baba Öğrenim Durumuna Göre Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Baba Öğrenim Durumu	N	\bar{x}	S	F	P	Fark
Finansal Okuryazarlık	İlkokul	78	15,83	4,047	1,470	0,241	-
	Lise	215	14,89	4,368			
	Ortaokul	106	15,28	3,775			
	Üniversite	101	14,27	4,312			

Finansal Davranış	İlkokul	78	54,06	8,219			
	Lise	215	54,85	8,995			
	Ortaokul	106	53,49	9,568	0,634	0,581	-
	Üniversite	101	53,00	9,720			
Finansal Tutum	İlkokul	78	25,86	4,553			
	Lise	215	26,65	5,051			
	Ortaokul	106	26,27	4,418	0,312	0,847	-
	Üniversite	101	26,15	4,324			

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba öğrenim düzeyi ile finansal okuryazarlık, finansal davranış ve finansal tutum arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. ($p>0,05$)

2.1.8. Hipotezlerin Testi

2.1.8.1. Finansal Okuryazarlık Düzeyine Yönelik Hipotez Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin temel düzey finansal bilgilerini ölçen finansal okuryazarlık sorularına doğru cevap verme oranı %52,68 olarak tespit edilmiştir. Finansal okuryazarlık sorularına %35-50' sine doğru cevap verilmesi durumunda düşük, soruların %50-70'ine doğru cevap verilmesi durumunda orta olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda öğrenciler %52,68 oranında finansal okuryazarlık sorularına doğru cevap vererek düzeyleri orta derecede belirlenmiştir. Böylece öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri düşüktür H_1 hipotezi reddedilmiştir. Fakat öğrencilerin %50 sınırına çok yakın olmaları da dikkat çekmektedir.

Öğrencilerin temel düzey finansal bilgileri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Böylelikle öğrencilerin finansal okuryazarlık puan ortalamaları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu öne süren H_{2a} hipotezi reddedilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıfları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$) Öğrencilerin okudukları sınıfları ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğunu ileri süren H_{2b} hipotezi kabul edilmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile anne – babalarının öğrenim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu kabul eden H2c ve H2d hipotezi, anne ve babaların öğrenim düzeyi ile finansal okuryazarlık arasında ilişki tespit edilemediğinden reddedilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aylık gelirleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Bu nedenle finansal okuryazarlık ile aylık gelirler arasında anlamlı bir fark olduğunu ileri süren H2e hipotezi reddedilmiştir.

Diğer bir değişken olan öğrencilerin okudukları bölümler ile finansal okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişkiyi ölçen H2f hipotezi tespit edilen anlamlı ilişkiden dolayı kabul edilmiştir.

2.1.8.2. Finansal Davranış Düzeyine Yönelik Hipotez Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal davranış puan ortalamaları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p < 0,05$). Böylelikle, öğrencilerin finansal davranış puan ortalamalarının, cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark göstermekte olduğunu öne süren H3a hipotezi kabul edilmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin okudukları sınıf ile finansal davranış düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle öğrencilerin finansal davranış puan ortalamalarının, öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir fark göstermekte olduğunu öne süren H3b hipotezi kabul edilmiştir.

Araştırmamızın diğer bir değişkeni olan, anne ve babanın öğrenim düzeyi ile finansal davranış arasında anlamlı ilişki vardır H3c ve H3d hipotezleri; anne ve babanın öğrenim düzeyi ile finansal davranış arasında ilişki bulunmadığından desteklenmemiş olup reddilmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin aylık toplam aile gelir miktarı ile finansal davranış düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0,05$). Bu nedenle öğrencilerin finansal davranış puan ortalamalarının, aylık toplam aile gelir miktarına göre anlamlı bir fark gösterdiğini ifade eden H3e hipotezi reddedilmiştir.

Diğer bir değişken olan, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ile finansal davranışları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu nedenle finansal davranışlar

ile öğrencilerin okudukları bölüm arasında anlamlı bir fark olduğunu ileri süren H3f hipotezi kabul edilmiştir.

2.1.8.3. Finansal Tutum Düzeyine Yönelik Hipotez Testi Sonuçları

Araştırmamıza katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile finansal tutumları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu sebeple; öğrencilerin finansal tutum puan ortalamalarının, cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark oluşturduğunu ifade eden H4a hipotezi reddedilmiştir.

Öğrencilerin okudukları sınıf ve finansal tutum düzeyi arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$); böylelikle öğrencilerin finansal tutum puan ortalamalarının, öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir fark göstermekte olduğunu öne süren H4b hipotezi kabul edilmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin finansal tutum puan ortalamaları ile anne – babalarının öğrenim düzeyi arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu nedenle; öğrencilerin finansal tutum puan ortalamalarının anne – babalarının öğrenim düzeyi arasında anlamlı fark olduğunu savunan H4c ve H4d hipotezleri reddedilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aylık toplam aile gelir miktarı ile finansal tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0,05$). Bu nedenle öğrencilerin finansal tutum puan ortalamalarının, aylık toplam aile gelir miktarına göre anlamlı bir fark gösterdiğini ifade eden H4e hipotezi reddedilmiştir.

Çalışmaya dâhil olan öğrencilerin okudukları bölüm ile finansal tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu nedenle; öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ile finansal tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğunu ifade eden H4f hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 50. Hipotez Testi Sonuçları

HİPOTEZ	SONUÇ	P
H1: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyi düşüktür.	RED	0,611
H2: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.	KABUL	-
H2a: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyi, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	RED	0,050

H2b: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	KABÜL	0,002
H2c: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, annenin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	RED	0,620
H2d: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, babanın öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	RED	0,241
H2e: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, aylık toplam aile gelirin'e göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	RED	0,547
H2f: Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	KABÜL	0,000
H3: Üniversite öğrencilerinin finansal davranış düzeyleri deografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.	KABUL	-
H3a: Üniversite öğrencilerinin finansal davranışları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	KABÜL	0,011
H3b: Üniversite öğrencilerinin finansal davranışları, öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	KABÜL	0,001
H3c: Üniversite öğrencilerinin finansal davranışları, annenin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	RED	0,610
H3d: Üniversite öğrencilerinin finansal davranışları, babanın öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	RED	0,581
H3e: Üniversite öğrencilerinin finansal davranışları, aylık toplam aile gelir miktarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	RED	0,087
H3f: Üniversite öğrencilerinin finansal davranışları, öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	KABÜL	0,010
H4: : Üniversite öğrencilerinin finansal tutumları demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.	KABUL	-
H4a: Üniversite öğrencilerinin finansal tutumları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir	RED	0,245
H4b: Üniversite öğrencilerinin finansal tutumları öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	KABÜL	0,001
H4c: Üniversite öğrencilerinin finansal tutumları, annenin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	RED	0,168
H4d: Üniversite öğrencilerinin finansal tutumları, babanın öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	RED	0,847
H4e: Üniversite öğrencilerinin finansal tutum puan ortalamaları, aylık toplam aile gelirin'e göre anlamlı bir fark göstermektedir.	RED	0,807
H4f: Üniversite öğrencilerinin finansal tutumları, öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.	KABUL	0,003

*p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001

SONUÇ

Bu çalışma Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranış düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bunun yanında araştırmaya katılanların finansal okuryazarlık, tutum ve davranış düzeylerinde demografik, sosyo – ekonomik ve diğer koşulların etkili olup olmadığının ölçümü yapılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 238'i erkek, 262'si kadındır. Katılımcıların 63 tanesi birinci sınıf, 276 tanesi ikinci sınıf, 60 tanesi üçüncü sınıf, 101 tanesi dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin ailelerinin mezuniyet durumu azınlık olarak yüksek öğrenimdir. Öğrencilerinin ailelerinin aylık geliri ağırlıklı olarak 5000 TL altındadır. Öğrenciler öğrenim gördükleri derslerde ekonomi ile ilgili dersler çoğunlukla almış durumdadırlar.

Yapılan araştırmada öğrencilerin finansal okuryazarlık oranı %52,68 olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık puan ortalamalarını cinsiyetlerine göre incelediğimizde; erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık puan ortalamasının kadın öğrencilerinden yüksek olduğu görülmektedir. Ancak cinsiyetlerine göre öğrencilerin finansal okuryazarlık puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak önemsiz olduğu bulunmuştur. Dursun (2019) Adnan Menderes Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeylerini belirlemek için yapmış olduğu çalışmada katılımcıların cinsiyetleri ile finansal okuryazarlık tutum ve davranış ölçeği arasındaki fark incelendiğinde harcama alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Erkek öğrencilerin puanlarının kadın öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür. Atkinson ve Messy (2011)'in 12 ülkede, Lusardi ve Mitchell (2014)'in ABD'de, Bucher-Koenen vd. (2017)'in Kanada da ve Xu ve Gong (2017)'un ABD'de yapmış oldukları çalışmalarda erkeklerin kadınlara göre daha fazla finansal okuryazar oldukları saptanmıştır. Kılıç, Ata ve Seyrek (2015)'in Gaziantep Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek için yapmış oldukları çalışmada, erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin kadın öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan diğer çalışmaların sonuçları, bizim çalışmamızın sonuçları ile aynı doğrultuda olmuştur.

Öğrencilerin okudukları bölüm ile finansal okuryazarlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Kahraman (2015)'ın Erciyes Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek üzere yapmış olduğu çalışmada işletme bölümünde öğrenim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinden yüksekçikmiştir. Kılıç, Ata ve Seyrek (2015)'in Gaziantep Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek üzere yapmış oldukları çalışmada, İşletme fakültesindeki öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri diğer fakülteadaki öğrencilere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bizim çalışmamızda finansal okuryazarlık düzeyi işletme bölümü öğrencilerinin daha yüksek tespit edilmiştir.

Okunulan sınıf ilerledikçe doğru orantılı olarak puan ortalaması artış göstermiştir. Barmaki (2015)'nin Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin sınıf düzeyleri ile finansal okuryazarlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki saptamamıştır.

Anne ve baba öğrenim düzeyi ile temel düzey finansal bilgi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu sonuç, anne - baba eğitim düzeyinin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Barmaki (2015)'nin Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin baba eğitim düzeyi ile finansal okuryazarlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çıkan bu sonuç çalışmamızda çıkan sonuç ile paralellik göstermemektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 1/3'ü kredi kartına sahip değildir. Aynı şekilde öğrencilerin 1/3'ü tasarruf yapmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin yarıdan fazlası üniversiteye başladığında kredi kartına sahip olmuşlardır. Çalışmada öğrencilere yöneltilen finansal davranışı ölçmeye yönelik sorularda en yüksek ortalama "kredi kartına sahip olduğumdan beri bir veya iki kez geç öderim" cevabı olmuştur. Tasarruf ve yatırım davranışlarını ölçen soruya en düşük ortalama ise öğrencilerin "hisse senedi" cevabı olmuştur. Gençlerin yüksek riskten kaçındığı tespit edilmiştir.

Tan ve Karakulle'nin (2018) üniversite öğrencilerinin üzerinde yapmış oldukları finansal okuryazarlık ile kredi kartı tutumu arasındaki ilişkinin incelendiği

çalışmada; Cinsiyetin, yaşın, sahip olunan öğrenim türünün ve gelirin finansal okuryazarlık ve kredi kartı tutumu faktörleri üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir.

Kredi kart sayısının kredi kart tutumları üzerinde anlamlı bir fark oluşturduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Bizim çalışmamızda da araştırmaya katılan öğrencilerin yarısı üniversiteye başladığında kredi kartı edinmiş ve finansal tutumları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile finansal davranış puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadın öğrencilerin finansal davranış puan ortalaması erkek öğrencilerden daha yüksektir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin okudukları sınıf ile finansal davranış düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin finansal davranışlarını ölçmeye yönelik sorulan soruların ortalamaları ile anne-baba öğrenim düzeyi, aylık gelir arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Fakat öğrencilerin okudukları bölüm ve sınıflar değişkenine göre anlamlı fark tespit edilmiştir.

Dursun (2019) Adnan Menderes Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeylerini belirlemek için yapmış olduğu çalışmada katılımcıların kişisel aylık gelir düzeyleri ile finansal okuryazarlık tutum ve davranış ölçeği arasındaki fark incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Barmaki (2015)'nin Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin gelir düzeyi ile finansal okuryazarlık puan ortalamaları arasında farklılaşma saptanmamıştır. Ergün vd., (2014)'nin Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerini belirlemeye yönelik yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ortalama aylık hane gelirlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Öztürk ve Demir (2015)'in Süleyman Demirel Üniversitesi akademik personellerin finansal okuryazarlık ve para yönetimi üzerine yapmış oldukları çalışmada gelir seviyesi arttıkça finansal okuryazarlığında arttığını tespit etmişlerdir. Bizim çalışmamızda ise katılımcıların kişisel aylık gelir düzeyleri ile finansal okuryazarlık tutum ve davranış ölçeği arasındaki fark incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Öğrencilerin en yüksek ortalamaya sahip olduğu finansal tutum, “para ile ilgili konular sıkıcı ve zordur” ve en düşük ortalamaya sahip olduğu finansal tutum, “para yaşamda mutlu olmak için önemli değildir” ifadesidir. Araştırmamıza katılan öğrencilerin cinsiyetleri, anne-baba öğrenim durumları ve aylık gelirleri ile finansal tutumları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Öğrencilerin okudukları sınıf ve bölüm ile finansal tutum düzeyi arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi orta seviyede tespit edilmiş olup finansal davranışlarının ve finansal tutumlarının gelişebilmesi için finansal eğitime ihtiyaç duyulmaktadır.

Yapılan bu araştırmanın uygulama alanını oluşturan üniversite öğrencisi gençler geleceğin toplumunun bireylerini oluşturmaktadır. Bu bakımdan bireysel farkındalığa sahip olmaları, finansal okuryazarlık seviyelerinin yüksek olması, sağlıklı finansal tutumlar ışında doğru finansal davranışlar sergilemeleri ilerideki toplumun refah seviyesini oluşturacaktır. Bu noktada gençlerin üniversitede elde ettikleri kazanımlar, aldıkları eğitim ve oluşturdukları farkındalık çok önem taşımaktadır.

Ülkenin finansal yapısının güçlü olması bireylerinin finansal tutum eğilimlerinin yüksek olmasına, finansal eğitimlerinin verimli oluşlarına bağlıdır. Çeşitli kurumlar ve stk’lar aracılığıyla verilen finansal eğitim ülkemizde tek bir noktada maalesef toplanamaktadır. Yapılan çalışmaların standart bir iskelet yapısının olması toplumun tüm kesimlerine ulaşacak finansal eğitimin verimliliğini artıracaktır.

Üniveristede öğrenim göre gençlerin finansal okuryazarlık seviyelerinin yükselmesi, finansal tutum ve davranış düzeylerindeki etkinliğin artması için bazı ortak noktalar tespit edilmiştir;

- Finansal konularda ilk farkındalık ve eğitim ailede başlar. Bu nedenle ailenin finansal okuryazarlık seviyesi çok önemlidir.
- Finansal eğitimi en kapsamlı şekilde topluma ulaştıracak kanallara devlet sahiptir. Devletin finansal okuryazarlık eğitimleri strateji oluşturması ve bunu bir politikaya dönüştürmesi çok etkili olacaktır.

- Finansal okuryazarlık seviyesinin hem toplumda hem gençlerde artması ve finansal tutum – finansal davranış bilincinin oluşması için devlet birimleri, özel kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin ortak çalışmaları gerekmektedir.
- Finansal piyasaların da oldukça şeffaf olmaları ve topluma gerekli bilgileri sunmaları gerekmektedir.
- Üniversite öğrencilerinin eğitim dönemlerinde müfredatlarına finansal okuryazarlık konuları eklenerek farkındalık oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aktaş, B. (2011). Finansal Farkındalık ve Finansal Eğitim Hazine Perspektifi, International Conference on Financial Education and Financial Awareness. http://www.tcmb.gov.tr/yeni/konferans/financial_education/session5/Burhane_ttin_Aktas_Presentation.pdf. Erişim tarihi:18.04.2019
- Akhan, N. E. (2013). Adım adım ekonomi okuryazarlığı: sosyal bilgiler dersleri için alternatif yollar [Özel sayı]. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(14), 1-36.
- Alkaya A. ve Yağlı İ. (2015). Finansal Okuryazarlık - Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İibf Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi , Cilt 8, Sayı 40. 585– 589.
- Alkaya, A., & Yağlı, İ. (2015). Finansal Okuryazarlık-Finansal Bilgi, Davranış Ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İibf Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(40), 588
- Bayram, S. (2010). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, 15 – 25 – 21 – 22
- Braunstein, S., Welch, C. (2002). Financial Literacy: An Overview of Practice, Research and Policy. Federal Reserve Bulletin, 88: 445-457
- Capuano, A., Ramsay,I. (2011). What Causes Suboptimal Financial Behaviour? An Exploration Of Financial Literacy, Social Influences And Behavioural Economics. Research Report, Financial Literacy Project. University of Melbourne. S.35-36
- Cole, S., Sampson, T., & Zia, B. (2009). Financial Literacy, Financial Decisions,and the Demand for Financial Services. Evidence from India and Indonesia Harvard Business School, 2009 : 11
- Eskici, Y., Seçilmiş Ülke Örnekleriyle Finansal Okuryazarlığın Önemi ve Tasarruflar Üzerine Etkileri, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, (2014), Ankara. S 4

- Gökmen, H. (2012). Finansal Okuryazarlık. İstanbul: Hiperlik Yayınları S:24 – 42 – 48
-50
- Gönen, E. ve Özmete, E. (2007) “Finansal Refah: Finansal Yönetim Sürecinden Duyulan Tatmin, Finansal Davranışlar İle Öz-Saygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” S 58
- Hayta, A. (2011). Aile Finans Sistemi İlişkileri. Ankara: Gazi Kitapevi S:264 – 265 – 263 - 267
- Hıra, T. K. (1997) “Financial Attitudes, Beliefs And Behaviours: Differences By Age”, Journal of Consumer Studies and Home Economics 21, s. 271
- Hilgert, M., Hogarth, J. M., & Beverly, S. G. (2002). Household Financial Management. The Connection between Knowledge and Behavior. Federal Reserve Bulletin, 48
- Jazayeri, A. (2012). From Financial Literacy to Financial Capability: An Important Shift for Poverty Reduction. http://www.ruralfinance.org/fileadmin/templates/rflc/documents/From_financial_literacy_pdf.pdf(erişim, Şubat, 2013).
- Karaağaç, A. (2015). “Finansallaşma Sürecinde Finansal Okuryazarlık” İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Lusardi, Annamaria (2008), “Household Saving Behavior: The Role of Literacy, Information and Financial Education Programs,” NBER Working Paper 1 – 2 – 7 –
- Mason, C.L.J. ve Wilson, R.M.S. (2000). Conceptualising Financial Literacy. Loughborough: Business Schooll. Loughborough: Loughborough University.
- Mandell Lewis, (2006), Financial Literacy: If It’s So Important, Why Isn’t It Improving? April 2006, Networks Financial Institute at Indiana State University Policy Brief
- Barmaki, N. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Örneği, Doktora Tezi.

- Remund, D.L. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *Journal of Consumer Affairs*,s.281 – 276.
- Satoğlu, S. (2014). Yatırımcıları koruma aracı olarak finansal okuryazarlık ve Türkiye bireysel uygulaması, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi/Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Sarıgöl, H. (2015) “Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği: Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik”, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, s.201
- Şarlak, Z., Finansal Okuryazarlık, Hangar Marka İletişimi ve Reklam Hizmetleri, 3. Baskı, Ankara, 2013. s.201.
- Tan, Fatma Zehra & Karakulle, İsmail (2018). Finansal Okuryazarlık İle Kredi Kartı Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma s.461-477
- Temizel, F. (2010). Mavi Yakalılarda Finansal Okuryazarlık. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş S 7
- Temizel, F., & Bayram, F. (2011). Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (iibf) öğrencilerine yönelik bir araştırma S 3
- Vitt, L. A., Reichbach, G.M., Kent, J.L. ve Siegenthaler J.K. (2005). Goodbye to Complacency: Financial Literacy Education in the Us. 2000- 2005, Insitute for Socio Financial Studies, Middleburg, USA. s.9.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	43
Tablo 2. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Alt Grup Puanlarına İlişkin n , \bar{x} , s Değerleri ve t Testi Sonuçları	47
Tablo 3. Öğrencilerin Enflasyona İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı (Temel Para Bilgisi)	48
Tablo 4. Öğrencilerin Basit Faiz Oranı Hesaplamasına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı (Temel Para Bilgisi)	49
Tablo 5. Öğrencilerin Basit Faiz Oranı Hesaplamasına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı(Temel Para Bilgisi)	49
Tablo 6. Öğrencilerin Bileşik Faiz Oranı Hesaplamasına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı (Temel Para Bilgisi)	50
Tablo 7. Öğrencilerin Eğitim, Beceri ve Konumun Ekonomik Yaşamdaki Önemine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	51
Tablo 8. Öğrencilerin Eğitim, Beceri ve Konumun Ekonomik Yaşamdaki Önemine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı Deniz... 52	
Tablo 9. Öğrencilerin Brüt Gelirin Kesintilerine (Vergi ve Diğer Kesintiler) İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	52
Tablo 10. Öğrencilerin Katma Değer Vergisine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	53
Tablo 11. Öğrencilerin Gelir Vergisi Miktarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	53
Tablo 12. Öğrencilerin Emeklilik Döneminde Ödenen Gelir Türüne İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	54
Tablo 13. Öğrencilerin Yüksek Enflasyonun En Fazla Etkilediği Gruplara İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	54
Tablo 14. Öğrencilerin Hayat Sigortasına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı.....	55
Tablo 15. Öğrencilerin Sağlık Sigortasının Kapsamına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	56
Tablo 16. Öğrencilerin Tasarruf İçin Bütçe Hazırlayabilmeye İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	57
Tablo 17. Öğrencilerin Kısa ve Uzun Dönemli Tasarruf ve Yatırım Stratejilerine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	57
Tablo 18. Öğrencilerin Yatırım Araçlarının Uzun Dönemli Getirisine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	58
Tablo 19. Öğrencilerin Yatırım Araçlarının Likiditeye Çevrilebilmesine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	58
Tablo 20. Öğrencilerin Devlet Garantisi Altında Korunan Yatırım Araçlarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	59

Tablo 21. Öğrencilerin Bankanın İflas Durumunda Devletin Güvence Altında Aldığı Para Miktarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı.....	59
Tablo 22. Öğrencilerin Yatırımların Risk ve Getiri İlişkisine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	60
Tablo 23. Öğrencilerin Yatırım Araçlarının Çeşitlendirilmesi İle Risk Arasındaki İlişkiye İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	60
Tablo 24. Öğrencilerin Yatırımların Vergi Kesintilerine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	61
Tablo 25. Öğrencilerin Yatırımların Vergi Kesintilerine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	61
Tablo 26. Öğrencilerin Harcamalarda Kullanılan Finansal İşlem Enstrümanlarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	62
Tablo 27. Öğrencilerin Finansal İşlem Enstrümanlarından ATM (Automated Teller Machine)Kartlarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı.....	62
Tablo 28. Öğrencilerin Kredi Kartı Gecikme Faizine (Kredi Maliyetine) İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	63
Tablo 29. Öğrencilerin Kredi Kartı Sahibi Olabilme Koşullarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	64
Tablo 30. Öğrencilerin Bankaların Bireyin Kredi Geçmişini Tespitine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	64
Tablo 31. Öğrencilerin Finansal Tüketici Olarak Hak ve Sorumluluklarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Açıklayıcı Değişkenlere Göre Dağılımı	65
Tablo 32. Öğrencilerin Aktif Olarak Kullandığı Kredi Kartı Sayısı.....	65
Tablo 33. Öğrencilerin Kredi Kartı Borcunu Zamanında Ödeme Durumu	66
Tablo 34. Öğrencilerin Kredi Kartı Borcunu Zamanında Ödeme Durumu	66
Tablo 35. Öğrencilerin Kredi Kartı Borcunu Geç Ödeme Durumu.....	67
Tablo 36. Öğrencilerin Kredi Kartına Ödenmemiş Borç Miktarı	67
Tablo 37. Öğrencilerin Tasarruf ve Yatırım Yapma Şekli.....	68
Tablo 38. Öğrencilerin Borcu Olduğunda Endişe Duyuma Durumu.....	68
Tablo 39. Öğrencilerin Finansal Davranış Ölçeği Maddelerine İlişkin Cevaplarının Dağılım.....	69
Tablo 40. Öğrencilerin Finansal Davranış Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları	72
Tablo 41. Öğrencilerin Finansal Tutum Ölçeği Maddelerine İlişkin Cevaplarının Dağılımı.....	74
Tablo 42. Öğrencilerin Finansal Tutum Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları	75
Tablo 43. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanları Arasındaki İlişkiye İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	76

Tablo 44. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanlarına İlişkin t-testi Sonuçları	77
Tablo 45. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıfa Göre Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	78
Tablo 46. Aylık Toplam Aile Gelir Miktarına Göre Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	78
Tablo 47. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölümlere Göre Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	79
Tablo 48. Öğrencilerin Anne Öğrenim Durumuna Göre Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	80
Tablo 49. Öğrencilerin Baba Öğrenim Durumuna Göre Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	80
Tablo 50. Hipotez Testi Sonuçları	83

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Anlam Üretme Süreci.....	23

EKLER

EK 1

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK, FİNANSAL TUTUM VE DAVRANIŞ DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK ARAŞTIRMA; KARABÜK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Bu çalışmanın sonucunda, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranış düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu yüzden kimliğinizi tanıtıcı bilgilere yer vermeden, doğru sonuçlara ulaşabilmek için formda yer alan soruları eksiksiz, doğru, samimi ve sizden istenildiği şekilde cevaplandırmanızı rica ederim. Ankete göstermiş olduğunuz ilgi ve harcadığınız vakit için teşekkür ederim.

Melek ÖREN BAYINDIRLI
Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. KATILIMCILARA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1. Yaş() Lütfen belirtiniz

2. Cinsiyet Erkek () Kadın ()

3. Sınıfı 1. sınıf () 2. sınıf () 3. sınıf () 4. sınıf ()

4. Öğrenim gördüğünüz bölüm.....

5. Annenizin öğrenim düzeyi

a) İlkokul ve daha az () b) Ortaokul () c) Lise () d) Üniversite ve üstü

6. Babanızın öğrenim düzeyi

a) İlkokul ve daha az () b) Ortaokul () c) Lise () d) Üniversite ve üstü

7. Ailenizin toplam aylık gelir miktarı ne kadardır? Lütfen tüm gelir kaynaklarınızı(maaş, kira, faiz vb.) dikkate alarak belirtiniz.

a) 1000 TL altı

b) 1000-1999

c) 2000-2999

d) 3000-3999

e) 4000-4999

f) 5000 ve üstü

8. Ailedeki toplam kişi sayısı.....

9. Okuduğunuz bölümde aşağıdaki derslerden hangisi/hangileri var?

a) En az bir dönemi kapsayan kişisel finans dersi,

b) Para yönetimi veya kişisel finansı kapsayan bir ders

c) Ekonomi dersi

d) Ekonomi bilgisini kapsayan bir ders

e) Muhasebe

f) Diğer

10. Aşağıdakilerden hangisi üniversitede okuduğunuz ana alanı en iyi şekilde tanımlamaktadır?

a) Sanat

- b) İşletme veya ekonomi
- c) Mühendislik
- d) Sağlık
- e) Sosyal Bilimler
- f) Fen bilimleri
- b) Diğer

II. KATILIMCILARIN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK SORULAR

1. Bankada paranız olduğunu, bu paraya bankanın yıllık %8 faiz uyguladığını, yıllık enflasyonun ise %10 olduğunu düşünün. Bu enflasyon oranını dikkate aldığınızda bankadan gelen paranızla bir önceki yıla göre daha mı fazla, daha mı az yoksa aynı miktarda mı mal alabilirsiniz? Diğer bir deyişle alım gücünüz 1 önceki yıla karşılaştırıldığında ne olur?

- a) Artar
- b) Aynı kalır
- c) Azalır

2. Bankadan 10.000 TL banka kredisi aldığınızı ve 1 yılda eşit taksitlerle ödeyeceğinizi düşünün. Kredi faizi 600 TL ise kredinizin yıllık faiz oranı kabaca nedir?

- a) %3
- b) %6
- c) %9
- d) %12

3. Tasarruf hesabına yıllık %2 faiz oranı ile 1000 TL yatıran kişinin hesaptan para çekmemesi ve para yatırmaması şartıyla, birinci yılın sonunda faizle birlikte hesabında ne kadar parası olacaktır?

- a) 1020 TL
- b) 1000 TL
- c) 1200 TL
- d) 2000 TL

4. 1. Soruya göre, beş yıl sonunda kişinin hesabında ne kadar para olacaktır?

- a) 1100 TL'den fazla
- b) Tam 1100 TL
- c) 1100 TL'den az
- d) Bilmiyorum

5. Deniz ve Bilal aynı şirketin finans departmanında birlikte çalışmaktadır. Bilal serbest zamanını işiyle ilgili olan bilgisayar becerilerini geliştirmek için harcarken Deniz ise serbest zamanını arkadaşlarıyla geçiriyor. Beş yıl sonra Deniz ve Bilal'ın durumunu aşağıdakilerden hangisi doğru olarak ifade etmektedir?

- a) Deniz daha sosyal olduğu için daha fazla para kazanacaktır.

- b) Deniz daha fazla para kazanacaktır çünkü Bilal muhtemelen işten çıkarılacaktır.
c) Şirket açısından değeri arttığı için Bilal daha fazla para kazanacaktır.
d) Deniz ve Bilal aynı miktarda para kazanmaya devam edecektir

6. Aşağıdakilerden hangisi 20–35 yaş grubundaki insanların çoğunun birincil (temel) gelir kaynağıdır?

- a) Kâr payı ve faiz.
b) Maaş, ücret.
c) Ticaretten gelen kâr.
d) Kira.

7. Elinize geçen gelir miktarı (net maaş) maaş bordronuzda gözüken brüt ücretinizden daha azdır. Aşağıdakilerden hangisi net ücretinizin azalmasına neden olan kesintileri doğru şekilde açıklamaktadır?

- a) Sosyal güvenlik ve sağlık primi.
b) Gelir vergisi, damga vergisi, sosyal güvenlik primi.
c) Gelir vergisi, sosyal güvenlik primi.
d) Gelir vergisi, gider vergisi ve sosyal güvenlik primi.

18. Katma değer vergisi (KDV) ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğrudur?

- a) Ulusal satış vergisi oranı %10'dur.
b) KDV ücretlilerin maaşından otomatik olarak kesilir.
c) Düşük gelir grubundakiler KDV ödemez.
d) KDV satın alınan malın fiyatını artırır.

9. Mert üniversitede okurken aylık 1000 TL ücretle çalışır. Mezun olduktan sonra, Mert aylık 2000 TL ile çalışmaya başlar. İki işinden elde ettiği gelir miktarı karşılaştırıldığında Mert'in ödeyeceği gelir vergisi miktarı ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğrudur?

- a) En az, üniversitede okurken elde ettiği kazanca ödediği gelir vergisinin iki katı gelir vergisi öder.
b) Üniversitede okurken ödediği gelir vergisine göre biraz daha fazla öder.
c) Aynı miktarda gelir vergisi öder.
d) 2. işinde 1. işinde ödediğinden daha az gelir vergisi öder.

10. Kamu ve özel kesimden emekli olanlara ödenen emeklilik gelirin ne denir?

- a) Ek ödeme
b) Emekli maaşı
c) Kâr payı
d) Sosyal güvenlik primi

11. Enflasyon birçok yönden sorun yaratmaktadır. Birkaç yıl süren yüksek enflasyon dönemlerinde aşağıda belirtilen hangi grup ekonomik olarak daha fazla sorun yaşar?

- a) Emeklilik dönemine yönelik tasarruf yapmak için çalışan yaşlı çiftler.
b) Çocukları olmayan ve her ikisi de çalışan genç çiftler.

c) Sabit emeklilik geliri ile yaşayan yaşlı insanlar.

d) Çocukları olan genç çalışan çiftler.

12. Aşağıdaki kişiler aynı miktarda gelire sahiptir. Yaşam sigortası, kim için daha gereklidir?

a) Eşi de emekli olan yaşlı emekli bir erkek.

b) Çocuğu olmayan genç evli bir erkek.

c) İki çocuğuyla yaşayan yalnız genç bir kadın.

d) Çocuğu olmayan tek genç bir kadın.

13. Birçok genç insan anne-babası üzerinden sağlık sigortası haklarından yararlanmaktadır. Sağlık sigortası kapsamı hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

a) Yaşı ve cinsiyeti ne olursa olsun, evleninceye kadar çocuklar ailenin sigortası kapsamındadır.

b) Ebeveynin işsiz kalması durumunda çocuğun yaşı ve cinsiyeti ne olursa olsun hiçbir şart aranmaksızın devam eder.

c) Yükseköğrenime devam etmesi hâlinde gerek kız gerekse erkek çocuklar 25 yaşını dolduruncaya kadar ailenin sigorta kapsamındadır.

d) Yaşı ne olursa olsun, çocuk ailesiyle yaşamaya devam ettiği sürece ailenin sigorta kapsamındadır.

14. Dilek'in aylık geliri 2000 TL'dir. Dilek her ay 900 TL kiraya, 150 TL gıdaya, 250 TL ulaşımaya harcamaktadır. Ayrıca aylık bütçesinden giyim için 100 TL, restoran harcamaları için 200 TL ve diğer harcamaları için de 250 TL ayırmaktadır. Bu durumda Dilek kaç ay sonra 600 TL tasarruf yapabilir?

a) 3 ay

b) 4 ay

c) 1 ay

d) 2 ay

15. Rana ve Mert aynı yaşıdadır. Mert 25 yaşındayken yılda 2.000 TL tasarruf yapmaya başlamıştır. Rana 50 yaşında, emeklilik için hiç tasarrufu olmadığını farkına varınca yılda 4000 TL tasarruf yapmaya başlar. Şimdi ikisi de 75 yaşındadırlar. Hangisinin emeklilik hesabında daha çok para vardır?

a) Rana ve Mert'in emeklilik hesabında aynı miktarda para vardır. Çünkü onlar aynı miktarda tasarruf yapmışlardır.

b) Rana'nın hesabında daha çok para vardır. Çünkü o her yıl daha fazla tasarruf yapmıştır.

c) Mert'in hesabında daha çok para vardır. Çünkü o daha uzun süre tasarruf yapmıştır.

d) Mert'in hesabında daha çok para vardır. Çünkü onun tasarruf ettiği para bileşik faiz ile daha da artmıştır.

16. Zeynep ve Murat'ın yeni doğmuş bir bebekleri var. Ellerine geçen paranın bir bölümüyle çocuklarının üniversite eğitimi için yatırım yapmak istiyorlar. Aşağıdakilerden hangisi 18 yıl sonunda en yüksek getiriye sağlayabilir?

- a) Vadesiz mevduat hesabı
- b) Hisse senedi
- c) Tahvil
- d) Tasarruf hesabı

17. Birçok kişi beklenmedik giderleri karşılamak için kenara para koyar. Elif ve Cem acil durumlar için kenara bir miktar para koymuştur. Elif ve Cem'in acil paraya ihtiyacı olduğunda hemen nakde çevirecekleri bu para için tercih edebilecekleri en elverişsiz (yararsız) yatırım aracı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Ev satın almada peşinat olarak kullanma.
- b) Mevduat hesabına yatırma.
- c) Hisse senedi alma.
- d) Tasarruf hesabına yatırma.

18. Birçok yatırım programı, devlet tarafından garanti altındadır.

Aşağıdakilerden hangisi devlet garantisi altında korunmamaktadır?

- a) Hazine bonusu
- b) Tasarruf mevduatı
- c) Yatırım fonu- hisse senedi
- d) Devlet tahvili

19. Ülkemizde banka mevduatına sahip bireylerin parasının bulunduğu banka iflas ederse, devlet bankada parası bulunan bireylerin parasının ne kadarını güvence altına almaktadır?

- a) 0 TL, Devlet bankaların iflas etmesi durumunda oluşan kaybı güvence altına almaz.
- b) 20.000 TL
- c) 50.000 TL
- d) 100.000 TL
- e) 150.000 TL
- f) Limit yoktur, devlet banka hesabındaki tüm miktarı güvence altına alır.

20. Kazancı yüksek olan bir yatırımın riski de yüksek olur. (Doğru/ Yanlış)

21. Yatırım alanlarının çeşitlendirilmesi para kaybetme riskini azaltır. (Doğru/ Yanlış)

22. Eğer bir bankada tasarruf hesabınız varsa bu tasarruf hesabından elde ettiğiniz faize ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- a) Tasarruf hesabından elde edilen faiz geliri için stopaj (gelir vergisi) kesilir.
- b) Faiz gelirinden sadece satış vergisi tahsil edilebilir.
- c) Faiz gelirinden stopaj ve satış vergisi kesilir.
- d) Faiz gelirinden herhangi bir Kesinti Yapılmaz.

23. Aşağıdaki hangi koşulda kişinin gelecekte elde edeceği gelirinden ödemek üzere borçlanması akıllıca ve mali açıdan yararlı olacaktır?

- a) Çok daha iyi ücretli bir işe sahip olmak için bir araba satın almanız gerektiğinde.
- b) Bir hafta tatile gerçekten ihtiyaç duyduğunuzda.
- c) Beğendiğiniz bazı giysiler indirimde girdiğinde, ucuzladığında.

d) Satın alma için kullanılan kredinin faiz oranı tasarruf faiz oranından yüksek olduğunda.

24. Aşağıdaki finansal araçların hangisi genellikle harcamalarda kullanılmaz?

- a) Bankamatik kartı. b) Mevduat sertifikası.
c) Nakit para. d) Kredi kartı.

25. ATM (Automated Teller Machine) kartları ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğru değildir?

- a) Günün 24 saatinde ATM'lerden nakit para çekilebilir.
b) ATM'lerden hesap bakiyesi ile ilgili güncel bilgi elde edilebilir.
c) Dünyanın her yerinden hiçbir ücret ödenmeden nakit para çekilebilir.
d) ATM kartına sahip olmak için bir banka hesabının olması gerekir.

26. Aşağıdaki kredi kartı kullanıcılarının hepsinin aynı miktarda kredi kartı borcu vardır. Hangisi daha çok faiz ödemek zorunda kalacaktır?

- a) Cem her ay en az asgari tutarı ödemekte, parası olduğunda ise daha fazla ödeme yapmaktadır.
b) Ela genellikle, kredi kartı borcunun tamamını ödemekte, nakit sıkıntısı çektiğinde nadiren asgari ödeme tutarını ödemektedir.
c) Melis her zaman kredi kartı ekstresini aldıktan kısa bir zaman sonra borcunun tamamını ödemektedir.
d) Erol her ay sadece asgari ödeme tutarını ödemektedir.

27. Güneş kredi kartı için başvuru yapar. Henüz 18 yaşındadır ve kredi kartı geçmişi bulunmamaktadır. Eğer Güneş'e kredi kartı verilirse, kredi kartını veren kuruluş aşağıdakilerden hangisi ile riskini azaltacaktır?

- a) Güneş'in ebeveynlerinden evlerini ipotek etmelerini isteyecektir.
b) Güneş'in ebeveynlerinden kartın borcuna kefil olmalarını isteyecektir.
c) Güneş uygulanan faiz oranı daha yaşlı müşterilere uygulanan oranın iki katı olacaktır.
d) Güneş'e az bir limit tahsis ederek ödemelerini nasıl yaptığı izlenecektir.

28. Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- a) Bankalar kredi kullanan müşterilerinin ödeme geçmişini birbiriyle paylaşır. Böylece bireyin ödenmemiş borcundan diğer tüm bankalar da haberdar olur.
b) Bankaların kişinin başka bir bankadaki kredi geçmişini bilmesi pek mümkün değildir.
c) Kişinin bir bankadaki kötü kredi sicili başka bir bankaya kredi için başvurduğunda dikkate alınmaz.
d) Kişinin 2 yıldan daha önceki yapılmayan bir ödemesi yeni kredi başvurularında dikkate alınmaz.

39. Eğer kredi kartınız çalınmışsa ve siz kartınızın çalındığını 24 saat içinde bankaya bildirdiyseniz hırsızın yaptığı 1000 TL'lik alışverişin maksimum ne kadarından sorumlu olursunuz?

- a) 500 TL
- b) 1000 TL
- c) 150 TL
- d) Hiç sorumlu olmam.

III. KATILIMCILARIN FİNANSAL DAVRANIŞLARINI BELİRLEMeye YÖNELİK SORULAR

1. Aktif olarak kullandığınız kaç tane kredi kartınız var?

- a) Yok
- b) 1
- c) 2
- d) 3
- e) 4
- d) 5 ve daha fazla

2. Aşağıdaki ifadelerden hangisi kredi kartı borcunuzu ödeme şeklinizi en iyi şekilde açıklar?

- a) Her zaman aylık toplam borcumun tamamını öderim.
- b) Bazen belirli bir süre için (1 -2 ay ya da paramın az olduğu dönemde) toplam borcumu ödeyemem.
- c) Genellikle her ay sadece asgari tutarı öderim.
- d) Genellikle asgari tutarın altında ödeme yaparım.

3. İlk kredi kartınızı ne zaman aldınız?

- a) Liseden mezun olmadan önce
- b) Liseden mezun olduğumda
- c) Üniversiteye başladığımda
- d) Üniversitenin ilk yılında

4. Kredi kartı borcunuzu ne sıklıkta geç ödüyorsunuz?

- a) Hiçbir zaman borcumu geciktirmedim.
- b) Kredi kartına sahip olduğumdan beri bir veya iki kez geç ödedim.
- c) Yılda bir veya iki kez geç öderim.
- d) Yılda iki defadan daha fazla geç ödeme yaparım.

5. Kredi kartına ödenmemiş borcunuz ne kadardır?

- a) 500 TL altında
- b) 500- 999 TL
- c) 1000 -1499 TL

d) 2000 TL ve üstü

e) Ödenmemiş borcum yok

6. Tasarruf ve yatırımlarınızı hangi şekilde değerlendiriyorsunuz?

a) Hisse senedi

b) Döviz

c) Tasarruf Bonosu

d) Devlet tahvili/Hazine bonosu

e) Yatırım fonu

f) Vadesiz hesap

g) Vadeli TL hesabı

h) Vadeli döviz hesabı

ı) Bireysel emeklilik hesabı

i) Altın

j) Tasarruf yapamıyorum

7. Borcunuz olduğunda ne kadar endişe duyarsınız?

a) Asla endişe duymam.

b) Biraz endişe duyarım.

c) Bazen endişe duyarım.

d) Genellikle endişe duyarım.

e) Neredeyse her zaman endişe duyarım.

8. Aşağıdaki ifadeleri okuyarak ne sıklıkla gerçekleştirdiğinizi uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

	İFADELER	Her zaman	Genellikle	Bazen	Kısmen	Hiçbir Zaman
1	Satın alırken dikkatlice düşünürüm.					
2	Faturalarımı zamanında öderim.					
3	Kişisel finansal konuları ve olayları yakından takip ederim.					
4	Uzun vadeli hedefler belirler ve bunları başarmak için çaba gösteririm.					
5	Gelir ve giderlerim için bir bütçe yapar ve uygularım.					
6	Ailemde günlük para idaresi konularında kişisel ve ortak sorumluluk alırım.					
7	Son 1 yıl içinde farklı şekillerde (döviz, altın, mevduat hesabı, evde tutma vb.) tasarruf yaptım.					
8	Finansal bir ürün satın alırken ürünü satın aldığım yerden bilgi toplar ve satın alma kararımı topladığım bu bilgiye dayalı olarak veririm.					
9	Finansal bir ürün satın alırken bağımsız kaynaklardan (konunun uzmanı vb.) bilgi toplar ve satın alma kararımı topladığım bu bilgiye dayalı olarak veririm.					
10	İhtiyaçlarımı karşılayamayacağım duruma düşene kadar borç almam.					
11	Yatırım kararı alırken risk ve getirisini dikkate alırım.					
12	Kredi kartı borcumun tamamını öderim.					
13	Elime geçen paradan daha fazla harcama yaparım.					
14	Kredi kartımın maksimum harcama limitine ulaşırım.					
15	Kredi borçlarımı ödemek için nakit avans kullanırım.					
16	Harcamalarımı azaltmanın yollarını ararım.					

IV. KATILIMCILARIN FİNANSAL TUTUMLARINI BELİRLEMeye YÖNELİK SORULAR

Aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz.

	İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Para sadece harcamak içindir.					
2	Para ile ilgili konular sıkıcı ve zordur.					
3	Uzun dönem finansal geleceğime yönelik çok fazla düşünmek beni rahatsız eder.					
4	Para yaşamda mutlu olmak için önemli değildir.					
5	Finansal açıdan bugün için yaşamak hoşuma gider.					
6	Finans dilini anlayabilme yeteneğim zayıftır.					
7	Finansal konularda karar vermeden önce finansal bilgi edinmek için çok zaman ve çaba harcamam.					
8	Finansal durumumda büyük bir fark yaratmak için fazla çabalamayı düşünmüyorum.					
9	Para ve finansal konularda bilgilendirilmek istemiyorum.					

ÖZGEÇMİŞ

1989 yılı Ocak ayının onsekizinde Karabük İlinin Yenice ilçesinde bir ailenin ilk çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğretimini Yenice ilçesinde, lise öğrenimini ise Safranbolu Anadolu Lisesinde tamamlamıştır. 2012 yılında Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünden mezun olmuştur. 2013 yılından beri Karabük Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Gençlik Merkezi biriminde Gençlik Lideri olarak görev yapmaktadır.